

Doç. Dr.
Savaş SERTEL

Munzur Üniversitesi, Siyaset Bilimi Ve
Uluslararası İlişkiler Bölümü
savassertel@munzur.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3264-1753>

Eser Geçmişi / Article Past:

Başvuruda bulundu.
Applied
28/08/2020

Kabul edildi.
Accepted
31/08/2020

Araştırma Makalesi

DOI: <http://dx.doi.org/10.21551/jhf.787396>

Research Paper

Orjinal Makale / Original Paper

Erzincan Halkevi ve Faaliyetleri (1933-1951)

Erzincan Community House and it's Activities (1933-1951)

Öz

Halkevleri ilk olarak 1932 yılında kurulmuştur. 1940 yılında ise Halkevlerinin kurulamayacağı küçük ve mütevazı yerleşim birimlerinde Halkodaları kurulmaya başlamıştır. Halkevlerinin amacı batılı, inkılapçı, demokrat, cumhuriyetçi, laik ve modern bir toplum yaratmak olmuştur. Bu ödev Atatürk tarafından Halkevlerine verilen en büyük ödevdir. Bunun yanı sıra Halkevleri geniş halk yığınlarının dünya görgü ve bilgisinin artmasını da hedeflemiştir. Bu hedef doğrultusunda Halkevlerinde Türkçe okuma-yazma, biçki nakış, marangozluk, duvarcılık, makine, fotoğrafçılık, yabancı dil gibi kurslar açılmış, müzik ve tiyatro öğretimi yapılmış, spor faaliyetleri yürütülmüştür. Halkevlerinde sosyal yardım faaliyetleri yürütülerek toplumsal dayanışma bu kurumlar eliyle yurdun en ücra köşelerine kadar yayılmıştır. Halkevleri çok yönlü eğitim ve kültür kurumları olarak Türk Eğitim Tarihi'nde yerini almış devrinin yeni ve modern bir kurumu olmuştur. Bu çalışmada 1933 ve 1951 yılları arasında Erzincan'da kurulan ve çok önemli faaliyetler yürütmüş olan Erzincan Halkevi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Erzincan, Halkevleri, Halkodaları, Laiklik, İnkılapçılık.

Abstract

Community Centers were first established in 1932. In 1940, Community Offices started to be established in small and modest settlements where the Community Houses cannot be established. These institutions are subsidiaries of CHP. Therefore, they are ideological institutions. The aim of the Community Houses was to create a western, revolutionary, democratic, republican, secular and modern society. This assignment is the biggest assignment given to the People's Houses by Atatürk. In addition, Community Houses also aimed to increase the world manners and knowledge of the large masses of people. In line with this goal, courses such as Turkish literacy, reaping embroidery, carpentry, masonry, machinery, photography, foreign language were opened, music and theater education was carried out, and sports activities were carried out. Social solidarity has spread to the remotest parts of the country through these institutions by carrying out social aid activities in community centers. People's Houses became a new and modern institution of its age, which has taken its place in the History of Turkish Education as multi-faceted educational and cultural institutions. In this study, Erzincan Community Center, which was established in Erzincan between 1933 and 1951 and carried out very important activities, was examined.

Key Words: Erzincan, Community Centers, Community Offices, Secularism, Revolution.

* Bu çalışma; "Erzincan'da Açılan Halkevleri ve Halkodaları" adlı proje Munibap tarafından desteklenmiştir.

ATIF: SERTEL Savaş, "Erzincan Halkevi ve Faaliyetleri (1933-1951)", **Tarih ve Gelecek Dergisi**, 6/3 (Eylül 2020), s. (759-790)

CITE: SERTEL Savaş, "Erzincan Community House and it's Activities (1933-1951)", **Journal of History and Future**, 6/3 (September 2020), pp. (759-790)

Giriş

1912 yılında kurulan Türk Ocakları Cumhuriyet Dönemi'nde de varlığını devam ettirmiştir. Ancak üyelerinin bir kısmının 1930 yılında CHP'nin sözde bir muhalefet partisi olarak kurulmasına izin vermesinden sonra halkın büyük teveccühünü kazanan ve gerçek bir muhalefet partisi olması ihtimalinden çekinilerek kapatılan Serbest Cumhuriyet Fırkasını desteklemesi ve bu partiden aday olması Türk Ocakları için sonun başlangıcı olmuştur. Türk Ocakları 10 Nisan 1931 tarihinde Ankara'da olağanüstü genel kurul toplantısı yapmış ve kendini feshederek CHP ile birleştirilmiş¹ ve mal varlıkları CHP'ye devredilmiştir.² Türk Ocaklarının kapatılma kararının hemen sonrasında (10-18 Mayıs 1931) yapılan CHP'nin üçüncü büyük kongresinde Halkevlerinin açılmasına karar verilmiştir.³ Böylece Türk Ocaklarının kapatılmasından sonra il ve ilçe merkezlerinde halkevleri kurulmaya başlanmıştır.⁴

İlk olarak 1932 yılında kurulan Halkevleri⁵, CHP'nin ideallerine sadık insan yetiştirme

-
- 1 Taner Timur, *Türk Devrimi ve Sonrası*, İmge Kitabevi, Ankara 2001, s. 286; Cemil Koçak, "Siyasal Tarih 1923-1950", *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, Cem Yayınevi, s. 114, Şerafettin Zeyrek, *Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları*, Anı Yayıncılık, Ankara 2006, s. 14; Feroz Ahmad, *Modern Türkiye'nin Oluşumu* (Çev: Yavuz Alogan), Kaynak Yayınları, İstanbul 2012, s. 81; Nurcan Toksoy, "Türk İnkılabında Milli Kültürün Yeri ve Halkevi Çalışmaları", *Turkish Studies*, C. 2, S. 1, 2007, s. 145, 147; Feroz Ahmad, "Cumhuriyet Türkiye'sinde Siyaset ve Siyasi Partiler", *Türkiye Tarihi 1839-2010 Modern Dünyada Türkiye Editör: Reşat Kasaba*, (Çev: Zuhal Bilgin), Kitap Yayınevi, s. 233; Zeki Arıkan, "Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi", *Atatürk Yolu Dergisi*, C. 6, S. 23, s. 266; Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi* (Çev: Yasemin Samer Gönen), İletişim Yayınları, İstanbul 1999, s. 262. Türk Ocakları Genel Başkanı Hamdullah Suphi 25 Mayıs 1931 tarihli bakanlar kurulu kararname ile Bükreş Ortaelçiliğine atanmış ve Türkiye'den uzaklaştırılmıştır. Mete Tunçay, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetimi'nin Kurulması (1923-1931)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2010, s. 307-308.
  - 2 Türk Ocaklarının CHP'nin çizgisinin aksi yönde bir siyasal güç olmaya başlaması, birçok üyesinin SCF kuruculuğunu yerel yöneticiliğini üstlenmesi kapatılmasında etkili olmuştur. CHP bu durumu muhalif bir kuruluşun çalışmalarına son verilmesi olarak değerlendirmiştir. Çetin Yetkin, *Türkiye'de Tek Parti Yönetimi*, Altın Kitaplar Yayınevi, 1983, s. 52, 54-55, 57.
  - 3 Tarhan Erdem-İ. Selçuk Erez, *Kuruluşlarının Yıldönümü Halkevleri (1932-1951-1963)*, CHP İl Gençlik Kolu Yayını, Şevket Önal Matbaası, İstanbul 1963, s. Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasi Partiler 1859-1952*, İstanbul 1952, s. 578; Şevket Süreyya Aydemir, *Tek Adam*, C. III, Remzi Kitabevi, İstanbul 1975, s. 458. 1935 yılında CHP kongresi parti ile devleti birleştiren bir karar almıştır. Bu tarihten itibaren içişleri bakanı parti genel sekreteri, valiler ise partinin il başkanı olmuştur. Ancak 1939'daki parti kurultayında genel sekreterin İçişleri Bakanı olmayacağı ve valileri parti il başkanı olmayacağı açıklanmıştır. Feroz Ahmad, "Cumhuriyet Türkiye'sinde Siyaset ve Siyasi Partiler", *Türkiye Tarihi 1839-2010 Modern Dünyada Türkiye Editör: Reşat Kasaba*, (Çev: Zuhal Bilgin), Kitap Yayınevi, s. 233-234; Feroz Ahmd, *İttihatçılıktan Kemalizme* (Çev: Fatmagül Berktaş (Baltalı), Kaynak Yayınları, İstanbul 2014, s. 208. Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi* (Çev: Yasemin Samer Gönen), İletişim Yayınları, İstanbul 1999, s. 259.
  - 4 Cemil Koçak, "Siyasal Tarih 1923-1950", *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, Cem Yayınevi, s. 114; Bülent Varlık, "Ülkü: Halkevleri Mecmuası", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce-Kemalizm*, C. 2, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 268; Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu* (Çev: Metin Kiratlı), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2007, s. 379. Baskın Oran'a göre halkçılıkla beslenen milliyetçiliğin yayılması 1931 yılında kapatılan Türk Ocaklarının yerine kurulan Halkevleri aracılığıyla olmuştur. Oran, Halkevlerinin halk kültürünün aydınlar tarafından araştırılıp öğrenilmesi işlevinin görmeye beraber asıl olarak aydınların milliyetçi ideolojisinin Anadolu'ya yayılması için belli başlı kurumlar olduğunu vurgulayarak halkevlerine eleştirel bir yaklaşım sergilemiştir. Baskın Oran, *Atatürk Milliyetçiliği Resmî İdeoloji Dışı Bir İnceleme*, Dost Kitabevi, Ankara 1988, s. 201.
  - 5 Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Yayıncılık, Ankara 2007, s. 405. Yavuz Haykır, "Elâzığ (Elaziz) Halkevi Altan Dergisi Bibliyografyası", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S. 166, Şubat 2007, s. 211.

görevini üzerine almıştır.⁶ Bundan dolayı da bir partiye ait ideolojik kurumlardır.⁷ Halkevleri, CHP'nin halkçılık düşüncesinin ve parti ideolojisinin serpidiği ve geliştirildiği yerlerdir.⁸ Dönemin CHP ideologlarına göre halkevleri bir okul, üniversite, tiyatro, konservatuar, gece dershanesi, dispanser ve çocuk bakımevi değildir.⁹ Bu kurumlar CHP tarafından toplumun ilgi ve yeteneklerinin geliştirilmesini amaçlayan ve toplumun her kesiminden bireylerin sosyalleştiği ve kaynaştığı birer kültür kurumu olarak tasarlanmıştır. Bu durum parti yayımlarında “Halkevleri ve Halkodaları, geniş halk tabakalarını topluluk içinde yetiştirmek amacıyla yarattığı kültür yuvalarıdır.” ifadesiyle yer almıştır.¹⁰ Bu kurumlar halkın politik ve ideolojik eğitimini sağlamaya çalışmıştır.¹¹ Halkevlerinin amaçlarından biri de modern kültür ve uygarlığı Türkiye'ye yaymaktır.¹² Bu kurumların hedef kitlesi öğrenim çağını aşmış geniş halk kitleleridir.¹³

1930'lu yıllarda gerçekleşen Türk kültür devriminin alt yapısı halkevleri aracılığıyla oluşturulmaya çalışılmıştır.¹⁴ Böylece demiryollarıyla Türkiye'nin fiziksel bütünlüğü, Halkevleriyle de kültürel bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır.¹⁵ 1930'lu yıllarda rejimin yerleşmesi için eğitim ve kültür politikaları ve ekonomik kalkınmaya önem verilmiştir. Bu dönemde Halkevleri, Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu, İstanbul Üniversitesi, Köy Eğitimci Teşkilatı, Köy Enstitüleri kurulmuş, ekonomide devlet ve özel sektör eliyle ülkenin bir an önce kalkınması sağlanmaya çalışılmıştır.¹⁶ Halkevlerinin kurulmasında dönemin şartlarına göre toplumda oluşan modernleşme ihtiyacı da etkili olmuştur.¹⁷

6 Ceyhun Atuf Kansu, “Halkevleri”, *Dıranaz*, Yıl 2, S. 14, Mart 1937, s. 5.

7 Halkevleri çalışma talimatnamesi bu durumu “Halkevleri Şubelerinin bütün çalışmalarında, parti programının göz önünde tutulması, bunların her vesile ile yayılması ve kökleştirilmesi esastır.” düsturu ile ortaya koymuştur. *CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, Zerbamat Matbaası, Ankara 1940, s. 3.

8 Cevdet Demiray, “Halkevleri ve Halk Terbiyesi”, *Kaynak*, S. 157, Şubat 1946, s. 4. CHP gibi Halkevlerinin faaliyet tarzı ve programına da halkçılık ilkesi hakimdir. Yavuz Abadan, “Yurddaş ve Halkevleri”, *Yeni Türk*, C. 10, S. 110/2, Şubat 1942, s. 2. Halkevleri, CHP'nin yan kuruluşu olmuştur. Anıl Çeçen, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2000, s. 104-105.

9 İsmail Hakkı Baltacıoğlu, “Halkevleri Ne Yapmalı Ne Yapmamalı”, *Yeni Adam*, No: 201, 4 Ekim 1937, s. 2.

10 *CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944*, Ankara 1945, s. 3.

11 Taner Timur, *Türk Devrimi ve Sonrası*, İmge Kitabevi, Ankara 2001, s. 172.

12 Feroz Ahmad, “Cumhuriyet Türkiye'sinde Siyaset ve Siyasi Partiler”, *Türkiye Tarihi 1839-2010 Modern Dünyada Türkiye* Editör: Reşat Kasaba, (Çev: Zuhal Bilgin), Kitap Yayınevi, s. 233.

13 Savaş Sertel, *Ulus Devlet Modernleşmesinin Taşraya Yansıması Tunceli'de Kurulan Halkevleri ve Halkodaları (1937-1951)*, Hiper Yayın, İstanbul 2019, s. 13.

14 Halkevleri, partinin ilkelerini toplum içinde yaymak ve izlenmekte olan siyaseti halk arasında anlatıp benimsetmek için çalışmıştır. Çetin Yetkin, *Türkiye'de Tek Parti Yönetimi*, Altın Kitaplar Yayınevi, 1983, s. 88, 90.

15 Şerafettin Zeyrek, *Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları*, Anı Yayıncılık, Ankara 2006, s. 17. Formal okul sisteminin yanı sıra Millet Mektepleri, Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu, Halkevleri ve Halkodaları gibi toplumu ideolojik bir temek üzerinde biçimlendirecek ve seferber edecek kuruluşlar bu dönemde devreye konulmuştur. Sefa Şimşek, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2002, s.1.

16 Hakkı Uyar, “Atatürk Dönemi İç Politika (1923-1938)”, *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi*, Anı Yayıncılık, Ankara 2011, s. 50.

17 1929 dünya ekonomik bunalımının olumsuz etkileri, Serbest Cumhuriyet Fırkası ve Menemen olaylarının toplumda yükselttiği tansiyonu düşürmek, partinin halkla temasını artırmak ve rejimi halka benimsetmek gayretleri de bu kurumların oluşmasında etkili olmuştur. Ayrıca dönemin şartları gereği ekonomide devletçiliğin yaşama geçirilmesi sosyal ve kültürel hayatta da devletin etkinliğini ön plana çıkaracaktır. Bu etkinliklerden biri de halkevleri olacaktır. Bununla birlikte Serbest Fırka tecrübesinden ders çıkaran yeni rejim kitle tabanını genişletmeye çalışmıştır. Neşe G. Yeşilkaya, “Halkevleri”, *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce-Kemalizm*, C. 2, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 113; M. Asım Karaömerlioğlu, “Tek Parti Döneminde Halkçılık”, *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce-Kemalizm*, C. 2, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 283; Zeki Arıkan, “Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi”, *Atatürk Yolu Dergisi*, C. 6, S. 23, s. 262. Bu kurumlar Anadolu'da yeni bir kolektif kimlik yaratmanın aracı

Halkevleri kurulurken o dönemde Avrupa’da, Macar milli kültür cemiyeti, Uranya Cemiyeti, İşçi Jimnazları, Çekoslovak Mazarik halk terbiyesi müessesesi, Faşist İtalya’nın Dopolavora milli kültür teşkilatı, Alman halk kültür teşkilatı, İngiliz halk terbiye cemiyetleri faaliyet yürütmekteydi.¹⁸ Halkevleri tüm bu kurumlardan da ilham alınarak kurulmuşsa da Türkiye’nin kendi ihtiyaçlarına göre yarattığı yepyeni sosyal bir kurumdur.¹⁹ Cumhuriyet Halk Partisine göre halkevleri, CHP’nin Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Laiklik, Devletçilik ve İnkılapçılıktan oluşan altı ilkesi doğrultusunda çalışan, geniş halk tabakalarının birbiri ile kaynaşması, yurttaşların görgü ve bilgisinin artırılması için açılmış olan kurumlardır.²⁰ Halkevleri Kemalist ilkeler çerçevesinde belirlenmiş yeni bir kamusal alan yaratmış, ev ve iş yerleri dışında yeni bir toplanma alanı meydana getirmiştir.²¹ Halkevleri, yetişkin eğitimi düşüncesinin gelişmiş bir uygulaması olarak ortaya çıkmıştır.²²

1932 tarihli Halkevleri talimatnamesine göre, Halkevleri şubeleri dokuz çalışma koluna bölünmüştür.²³ 1940 tarihli Halkevi talimatnamesine göre bir Halkevi şube açabilmesi için açılacak şubenin en az 25 üye kaydının olması zorunlu kılındığı gibi üye sayısı elliye kadar olan şubeler

---

olarak görülmüştür. François Geogon, *Osmanlı-Türk Modernleşmesi (1900-1930)* (Çev: Ali Berktaş), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2006, s. 20.

- 18 Şerafettin Zeyrek, *Türkiye’de Halkevleri ve Halkodaları*, Anı Yayıncılık, Ankara 2006, s. 20. 1867’den itibaren Macaristan’da milli kültür cemiyeti, Uranya cemiyeti, Amele jimnazları, çiftçi dernekleri gibi yüzlerce kültür yurdu kurulmuştur. *CHF Halkevleri Talimatnamesi*, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932, s. 2. Neşe Gürallar Yeşilkaya, *Halkevleri: ideoloji ve Mimarlık*, İletişim Yayınları, İstanbul 1999, s. 70.
- 19 Nafi Atuf Kansu, “Halkevleri ve Halkodaları”, *Damla*, S. 31, C.4, Şubat 1946, s. 3. Batı ülkeleri 19. yüzyıldan itibaren okul öğreniminin yanı sıra yetişkin eğitimi kurumları da açmıştır. Tarhan Erdem-İ. Selçuk Erez, *Kuruluşlarının Yıldönümü Halkevleri (1932-1951-1963)*, CHP İl Gençlik Kolu Yayını, Şevket Önal Matbaası, İstanbul 1963, s. 4.
- 20 *CHP Halkevleri Öğreneği*, Receb Ulusoğlu Basımevi, Ankara 1938, s. 5; *CHP 18 inci Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları*, Ulus Basımevi, Ankara 1950, s. 3; Cemil Koçak, “Siyasal Tarih 1923-1950”, *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, Cem Yayınevi, s. 114; Feroz Ahmad, “Cumhuriyet Türkiye’sinde Siyaset ve Siyasi Partiler”, *Türkiye Tarihi 1839-2010 Modern Dünyada Türkiye Editör: Reşat Kasaba*, (Çev: Zuhâl Bilgin), Kitap Yayınevi, s. 233; Çetin Yetkin, *Türkiye’de Tek Parti Yönetimi*, Altın Kitaplar Yayınevi, 1983, s. 87; Tarhan Erdem-İ. Selçuk Erez, *Kuruluşlarının Yıldönümü Halkevleri (1932-1951-1963)*, CHP İl Gençlik Kolu Yayını, Şevket Önal Matbaası, İstanbul 1963, s. 10. Halkevleri başta Cumhuriyetçilik, Laiklik ve Milliyetçilik olmak üzere halka devrim ilkelerini öğretmeyi amaçlamıştır. Bernard Lewis, *Modern Türkiye’nin Doğuşu* (Çev: Metin Kıratlı) TTK Yayınları, Ankara 2013, s. 379. Mayıs 1931’de bu altı ilke ile Kemalizm resmî ideoloji olarak kabul edilmiştir. Feroz Ahmd, *İttihatçılıktan Kemalizme* (Çev: Fatmagül Berktaş (Baltalı), Kaynak Yayınları, İstanbul 2014, s. 208; Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi* (Çev: Yasemin Samer Gönen), İletişim Yayınları, İstanbul 1999, s. 264. Cumhuriyet Halk Partisi’nin kültür kolları gibi çalışan Halkevleri, Kemalist rejimin halkçı eğilimini ifade etmiştir. François Geogon, *Osmanlı-Türk Modernleşmesi (1900-1930)* (Çev: Ali Berktaş), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2006, s. 39.
- 21 Geleneksel Osmanlı kentlerinde camilerde gerçekleşen kamusal yaşam Halkevleriyle bu sınırların dışına çıkmaya başlamıştır. Cami ve benzeri dini yerlerin yalnızca erkeğe dönük yapısının bırakılabilmesi ve kadınlı-erkeli çağdaş bir toplum yaratılabilmesi için Halkevi gece ve günlerine ağırlık verilmiştir. Neşe G. Yeşilkaya, “Halkevleri”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce-Kemalizm*, C. 2, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 114; Anıl Çeçen, *Atatürk’ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2000, s. 328
- 22 Tarhan Erdem-İ. Selçuk Erez, *Kuruluşlarının Yıldönümü Halkevleri (1932-1951-1963)*, CHP İl Gençlik Kolu Yayını, Şevket Önal Matbaası, İstanbul 1963, s. 5.
- 23 Talimatnameye göre bu dokuz şube şunlardır: Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi, Güzel Sanatlar Şubesi, Temsil Şubesi, Spor Şubesi, İçtimai Yardım Şubesi, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, Kütüphane ve Neşriyat Şubesi, Köycülük Şubesi, Müze ve Sergi Şubesi’dir. *CHF Halkevleri Talimatnamesi*, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932, s. 4; *CHP 1935 Halkevleri*, Ankara, s. 11; *CHP Halkevleri 1940*, Ankara, s.3. Yavuz Haykır, “*Elaziz Halkevi Yayınları ve Altan Dergisi*”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S. 171, Aralık 2007, s. 122.

3, elliden fazla olanlar ise 5 kişilik şube komitesi seçmiştir.²⁴ Talimatnameye göre üye sayısı 10 kişiden az olan şubelerin yönetim kurulu bulunmaz bu üyelerin Halkevi yönetim kurulu içinden seçecekleri bir temsilci o şubenin yönetimine ait işleri de görür.²⁵ Bir yerde Halkevi kurulabilmesi için en az 3 şubenin olması, 3 şubenin oluşturulmasına yetecek üye bulunması, en az 200 kişiyi toplayabilecek bir salon, bir kütüphane, bir çalışma odasının, açık hava sporlarının yapılmasına müsait bir avluya sahip bir binanın bulunması asgari şart olarak istenmiştir.²⁶ Bununla birlikte en az bir odacı ile bir memur aylığı ile diğer zorunlu masrafları karşılayacak bir bütçesinin olması şart koşulmuştur.²⁷ Halkevi açılması için bina, para ve diğer maddi unsurlar aranmıştır.²⁸ Halkevleri talimatnamesine göre Halkevleri, il parti yönetim kurulunun sağlayacağı ve tespit edeceği gelir ile yönetilir.²⁹ Yani halkevlerinin gelir kaynağı bulunduğu ilin CHP teşekkülüdür.³⁰ Halkevlerinin bütçesi il yönetim kurulu tarafından onaylanır.³¹ Talimatnamelere göre Halkevlerinin genel merkezi yoktur.³² Bunun amacı merkezileşmenin yerine Halkevlerinin yerelleşmesi ve kendi yerel şartlarına adapte olmasıdır. CHP, Halkevlerinin yerel imkanlarla ayakta kalabilmesi için 1947 yılında “Halkevleri İdare Teşkilat ve Çalışma Talimatnameleri”nde değişiklik yapmış ve Halkevlerine ihtiyaçlarını karşılamak için gelir temin etme imkânı tanımıştır.³³ Ancak teorideki bu çaba uygulamada gerçekleşme imkânı bulamamış, pek çok Halkevi CHP Genel Sekreterliğinden gelen yardımlarla ayakta kalmıştır.

Talimatnamelere göre yeni açılacak bir Halkevinin veya Halkodasının açılış töreni Halkevlerinin yıldönümü olan 19 Şubat’ı takip eden ilk Pazar günü yapılmış ve bugün Halkevi

24 CHF Halkevleri Talimatnamesi, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932, s. 4, CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, Zerbamat Matbaası, Ankara 1940, s. 6; CHP Halkevleri 1940, Ulusal Matbaa, Ankara, s. 4.

25 CHF Halkevleri Talimatnamesi, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932, s. 4.

26 CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, Zerbamat Matbaası, Ankara 1940, s. 3; CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, Zerbamat Matbaası, Ankara 1940, s. 30; CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, Ankara 1946, s. 6; Neşe G. Yeşilkaya, “Halkevleri”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce-Kemalizm*, C. 2, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 113; BCA. 030.18.1.2.30.55.15; Tarhan Erdem-İ. Selçuk Erez, *Kuruluşlarının Yıldönümü Halkevleri (1932-1951-1963)*, CHP İl Gençlik Kolu Yayını, Şevket Önal Matbaası, İstanbul 1963, s. 10-11. En az üç şubenin açılması ilelebet üç şube ile çalışacağı anlamına gelmemelidir. Üç şube ile faaliyete geçen bir halkevinin zamanla şube sayısını artırması gerekmektedir Üç şube minimum çalışma şartıdır. CHF Halkevleri Talimatnamesi, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932, s. 4.

27 Bu ihtiyaçların sağlanması halkevinin açılacağı yerin CHP il, ilçe, nahiye veya köy yönetim kurulunun görevidir. CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, Zerbamat Matbaası, Ankara 1940, s. 3.

28 CHF Halkevleri Talimatnamesi, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932, s. 4.

29 İl parti yönetim kurulları Halkevlerinin bütçelerini onaylar ve denetler. CHF Halkevleri Talimatnamesi, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932, s. 4; CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, Zerbamat Matbaası, Ankara 1940, s. 3.

30 Kemal Ünal, “Halkevleri’nin İdaresinde ve Çalışmasında Bazı Yeni Esaslar”, *Ülkü*, S. 89, C. 15, Temmuz 1940, s. 388. Bu durum Halkodaları için de geçerlidir. Halkodalarının bütçesinin, binasının ve döşemesinin sağlanması Halkodalarının bulunduğu yerin il, ilçe, nahiye veya ocak parti yönetim kurulunun görevidir. CHP Halkodaları Talimatnamesi, Ulus Basımevi, Ankara 1939, s. 2.

31 CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, Zerbamat Matbaası, Ankara 1940, s. 3.

32 CHF Halkevleri Talimatnamesi, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932, s. 27. Halkevlerinin kâğıt üzerinde genel merkezi yoktur. Ancak Ankara Halkevi bu görevi fiili olarak yürütmüştür. Şerafettin Zeyrek, *Türkiye’de Halkevleri ve Halkodaları*, Anı Yayıncılık, Ankara 2006, s. 30.

33 BCA. 490.01.1490.79.2. Böylece Halkevleri para ile müsamereler, balolar, gezi, konser temsil ve spor gösterileri tertiplemeye, film göstermeye, müsait zamanlarda salonlarını kiraya vermelerine izin almışlardır. CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, Ankara 1946, s. 4; CHP 18 inci Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara 1950, s. 4.

bayramı olarak kabul edilmiştir.³⁴ 19 Şubat Pazar gününe denk düşerse tören o gün yapılırdı.³⁵ Halkevlerine üyelikte partili-partisiz ayrımı yapılmamış ve 18 yaşını dolduran herkes halkevlerine üye olabilmiş, üye olmayanlar da Halkevi faaliyetlerinden yararlanabilmiştir. Halkevleri herkese açık olmasına rağmen yönetici olacak kişilerin CHP üyesi veya devlet memuru olması koşulu aranmıştır.³⁶

1. Erzincan Halkevinin Açılması

Erzincan Halkevi 1933 yılında açılmıştır. Açıldıktan kısa bir süre sonra bina sorunu yaşayan Erzincan Halkevi 28 Şubat 1934 tarihinde Ankara Oteli'ni, tanzim ettirerek bir müddet bu binada faaliyetlerde bulunmuştur.³⁷ 1935 ve 1936 yılları arasında Erzincan Halkevi 8 şube ile faaliyet yürütmüş, bu yıllarda dil, tarih ve edebiyat şubelerinde üye bulunmamış ve bu şubelerde faaliyet yürütülmemiştir.³⁸

29 Ekim 1942 tarihli Yeni Erzincan gazetesinde çıkan bir haberde Erzincan Halkevi'nde çalışma kollarının uyum içinde olduğu, salonunun temiz, kütüphanesinin zengin ve döşemelerinin çok iyi bir durumda olduğu, il özel idaresi, belediye ve halkın yardımlarıyla ve kendi bütçesi imkanında Halkevi tarafından sosyal yardımlar yapıldığı belirtilmiştir.³⁹

2. Erzincan Halkevinin Üye ve Başkanları

24 Şubat 1933'te açılan Erzincan Halkevinin başkanı olan Şeref Atabey Halkevinin 1933-1935 yıllarında yönetmiştir.⁴⁰ 1935 ve 1936 yılları arasında Erzincan Halkevi 8 şube ile faaliyet yürütmüş, bu yıllarda dil, tarih ve edebiyat şubelerinde üye bulunmamış ve bu şubelerde faaliyet yürütülmemiştir.⁴¹

Tablo 1. 1933-1951 Yılları Arasında Erzincan Halkevi Başkanlığı Yapmış Olan Kişiler⁴²

Halkevi Başkanı	Başkanlık Dönemi
Şeref Atabey	1933-1935
Muştafa Asım Altınok	1935-1939
Vehbi Köksal	1939-1943
Muştafa Ziya Ağca	1943-1944
Osman Erkal	1944-1946
Mahmut Doran	1946-1947
Ragıp Şefik Çalkavur	1947-1949
Osman Erkal	1949-1951

1935'te Erzincan Halkevinin üye sayısı 796 erkek, 30'u kadın olmak üzere toplam 826

34 *CHP Halkodaları Talimatnamesi*, Ulus Basımevi, Ankara 1939, s. 2; Mustafa Oral, *CHP'nin Ülküsü*, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, Antalya 2006, s. 57.

35 *CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi*, Zerbamat Matbaası, Ankara 1940, s. 4.

36 Şerafettin Zeyrek, *Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları*, Anı Yayıncılık, Ankara 2006, s. 29.

37 BCA.490.01.955.698.1.43.

38 BCA.490.01.984.815.1.

39 Halkın Trahom ve iç hastalıklarının bedava muayene ettirildiği ve ücretsiz ilaç dağıtıldığı, kış aylarında Halkevi salonunda yapılan toplantıda fakir ve ihtiyaç sahibi insanlara kışlık yardım yapıldığı, gelecek kış için de yardım planı hazırlandığı, ifade edilmiştir. *Yeni Erzincan*, 29 Ekim 1942.

40 Erdem Yavuz, *Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960)*, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s.142.

41 BCA.490.01.984.815.1.

42 Erdem Yavuz, *Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960)*, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s.160.

kişiden oluşmaktadır.⁴³

Tablo 2. 1935'te Erzincan Halkevinin Üye Listesi⁴⁴

Avukat	5
Doktor	7
Öğretmen	131
Tüccar	133
İşçi	220
Çiftçi	179
Güzel Sanatlar Mensubu	151
Toplam	826

Tablo 3. Erzincan Halkevinin 1935 Çalışma Kolları Başkan ve Üyelerinin Listesi⁴⁵

Güzel Sanatlar (Ar) Şubesi	Başkan	Üyeler	Görevleri
	Münir Atasev		Süel Ortaokulu Öğretmeni
		Nusret Bey	Öğretmen
		İbrahim Bey	Belediye Fen Memuru
		Naci Bey	Baş Mühendis
Temsil(Gösterit) Şubesi	Halil Vural		Orta Okul Spor Öğretmeni
		Şevki Bey	Öğretmen
		Turgut Bey	Öğretmeni
		Hayri Bey	Öğretmeni
		Nihat Bey	Öğretmeni
Spor Şubesi	Nazım Malatyalıoğlu		Tüccar
		Vehbi Sanalan	
		İsmail Bey	Kuyumcu
		Şefik Bey	Öğretmen
		Vehbi Bey	Tüccar
Sosyal Yardım Şubesi			
	Hadi Kiper		Memleket Hastanesi Operatörü
		Vasfi Öztelli	Sihhat Direktörü
		Şefik Bey	Eczacı
		Münir Bey	Avukat

43 BCA.490.01.984.815.1.

44 BCA.490.01.984.815.1.

45 BCA.490.01.984.815.1.

		Halil Bey	Sabık Belediye Reisi
Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi	Bedri Ahıskalı		Kültür Direktörü
		Muhlis Uluşan	Meclis-i Umumi Üyesi
		Bedriye Altınığne	
		Rıza Kaya	
		Celil Bey	Emekli
Kütüphane ve Neşriyat (Kitapsaray ve Yayın) Şubesi	Muştafa Hatunoğlu		Belediye Merkez Memuru
		Nurettin Tuncel	Belediye Başkanlığı
		Bekir Kara	Avukat
		Mahmut Nalcı	Emekli
		Recep Bey	Meclis-i Umumi Üyesi
Köycülük Şubesi	Faik Erdoğan		Emekli
		Nuri Haşır	Tüccar
		Mehmet Ali Bey	Emekli
		Aziz Nalcı	Tüccar
		Şevki Bey	Zabıt Katibi
Müze ve Sergi Şubesi	Hamdi Hatunoğlu		Kütüphane Memuru
		Refik Kurdoğlu	
		Sami Bey	Meclis-i Umumi Üyesi
		Muştafa Ağca	Belediye Üyesi
Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi	“Bu Şube Çalışmamaktadır”		

26 Ağustos 1943 tarihli Yeni Erzincan gazetesinin haberinde Erzincan Halkevi'nin yeni Başkanı Vehbi Köksal ve Halkevi üyelerinin Pazar günü olağanüstü bir toplantı yaptığı, tüm çalışma kollarında başkan ve üye seçimlerinin yapıldığı belirtilmiştir.⁴⁶

1950 yılına gelindiğinde Erzincan Halkevinin kütüphane, temsil, köycülük şubeleri aktif olarak devam etmektedir.⁴⁷

3. Erzincan Halkevinin Bina ve Demirbaşı

28 Şubat 1934 tarihinde Ankara Oteli, Erzincan Halkevi olarak tanzim edilmiş ve bir müddet bu binada faaliyetlerde bulunmuştur. 1935 yılında 800 lira kira ile oturlan ve Halkevi olarak kullanılan bina küçük ve yetersiz olduğundan⁴⁸ yeni bir bina yapımı gündeme gelmiştir. Başbakan

46 *Yeni Erzincan*, 26 Ağustos 1943.

47 Bu dönemde Halkevi Başkanı Osman Erkal, temsil kolu başkanı Belediye Başkanı Naci Gürkan, kütüphane kolu başkanı Öğretmen Zekeriya Günem, köycülük kolu başkanı öğretmen Bekir Tuncer'dir. Erdem Yavuz, *Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960)*, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s. 158

48 Erdem Yavuz, *Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960)*, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s.142.

İsmet İnönü'nün 1935 yılında Erzincan'ı ziyareti sırasından Halkevi binası yapımı gündeme gelmiş ve İnönü'nün emriyle Halkevi binası yapımına başlanmıştır. Yeni Halkevi binası temel atma töreni 16 Temmuz 1937'de büyük bir kalabalığın katılımı ile gerçekleşmiştir.⁴⁹ 1940 yılında bitmesi planlanan yeni Halkevi binasında sinema, konferans ve bilardo salonları, idari odalar, loca, mutfak, teras, sahne, müzikhol ve 500 kişilik bir toplantı salonu planlanmıştır.⁵⁰

1939 yılında meydana gelen büyük deprem sonucunda şehir büyük ölçüde zarar görmüştür.⁵¹ Zarar gören yerlerden biri de Erzincan Halkevidir.⁵² Halkevi, bodrum katı hariç tamamen yıkılmıştır.⁵³ Bu nedenle Halkevi faaliyetlerine uzun bir süre ara verilmiştir. Müşavir A. Sabri Oran 7 Mart 1942 tarihinde On ikinci Büroya bir yazı yazarak depremde hasar görmüş Erzincan Halkevi için 90 ton demirin kullanıldığını belirtilmişse de yapılan muhasebe hesapları incelemesinde 98,953 ton demir alındığına dair belgelerin bulunduğu belirtmiştir. Sökülen Erzincan Halkevi'ne ait demirler ile depremde hasar gören Tokat Halkevi'ne ait demirlerin Samsun'a gönderilmesini istemiştir.⁵⁴ CHP Mimarı Cavit Tamkan 20 Haziran 1942 tarihinde CHP Erzincan Bölge Müfettişliğine bir yazı yazarak Genel Sekreterliğin isteği üzerine depremde hasar gören Erzincan Halkevi'nin yıktırılmasına ve halkevine ait demirlerin Samsun'a gönderilmesi hususunda kendilerini bilgilendirdiklerini bildirmiştir.⁵⁵ CHP Mimarı Cavit Tamkan 30 Haziran 1942 tarihinde CHP Müşavir Mimarlığına bir yazı yazarak, Erzincan Halkevi binasının inşaatı için 90 ton demir, 1000 metre küp moloz taş, 80.000 adet tuğla 35 metre kare cam, 45 metre kare pencere, 35 metre kare camlı kapı, 100 metre kare kapı ve bir miktar fayans ile malzemelerin nakli ve inşaatla çalışacak 15 işçi ve ustanın ücreti için 2037.50 lira paraya ihtiyaç duyduklarını, ayrıca inşaat iskeleleri ve nakliye ücretiyle birlikte müteahhidin %20'lik karının eklenmesiyle toplam 2445.00 liraya ihtiyaç duyduklarını bildirmiştir.⁵⁶ CHP Müşavir Mimarı A. Sabri Oran 30 Haziran 1942 tarihinde On ikinci Büro Şefliği'ne bir yazı yazarak, depremde hasar gören ve tekrar inşa edilmesi kararı verilen Erzincan Halkevi inşaatı binasındaki enkazın temizlenmesi için 2445.00 lira gerekli olduğunu ve bunun için 1 Temmuz 1942 tarihinde enkaz temizleme ihalesinin yapılacağını bildirmiştir.⁵⁷ CHP Müşavir Mimar A. Sabri Oran 16 Aralık 1942 tarihinde On üçüncü Büro Şefliği'ne bir yazı yazarak depremde hasar gören ve tekrar inşa edilen Erzincan Halkevi inşaatı binasından arta kalan 6 fiçı zift ve 27 top muşambayı Samsun Halkevi'nin de ihtiyaç duyduğundan Samsun Halkevi'ne gönderdiklerini bildirmiştir.⁵⁸

26 Ağustos 1943 tarihli Yeni Erzincan gazetesinin haberinde bir müddetten beri tamirattan dolayı çalışmalarda bulunamayan Erzincan Halkevi, inşaatın bitmesiyle tekrar faaliyetlerine başlamış, Erzincan Halkevi'nin yeni Başkanı Vehbi Köksal ve Halkevi üyelerinin Pazar günü olağanüstü bir toplantı yaptığı, tüm çalışma kollarında başkan ve üye seçimlerinin yapıldığı, depremden beri faaliyette bulunamayan Halkevinin yeni bir canlılık oluşturulacağına inanıldığı

49 Yeni binanın keşif bedeli 127 bin liradır. Erdem Yavuz, *Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960)*, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s. 147-148.

50 Binanın en üstünde saat kulesi yapılmıştır. Erdem Yavuz, *Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960)*, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s. 149.

51 Metin Kopar, *Cumhuriyet Halk Partisi Döneminde Doğu Anadolu'ya Yapılan Kamu Harcamaları ve Yatırımlar (1927-1950)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2009, s. 169.

52 *Tan*, 4 Ocak 1940.

53 Erdem Yavuz, *Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960)*, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s. 150.

54 BCA. 490.01.7706.934.1.

55 BCA. 490.01.7706.934.1.

56 BCA. 490.01.7706.934.1.

57 BCA. 490.01.7706.934.1.

58 BCA. 490.01.7706.934.1.

ifade edilmiştir.⁵⁹

CHP Müşavir Mimarı A. Sabri Oran 9 Kasım 1943 tarihinde On dördüncü Büro Şefliğine bir yazı yazarak depremden sonra ahşap karkas sisteminde inşa edilen Erzincan Halkevi binasının tamir ve tadilatı hakkında mahalli Bayındırlık Müdürlüğü tarafından hazırlanan proje ve keşifler tetkik edilmiş, yapılan tadilatla Erzincan Halkevi salonu hem genişletilmiş hem de birkaç santim daha yükseltilmiştir. Sahne tarafında ise iki kontrol odasının ilave edileceğini belirterek halkevinin tamir ve tadilatı için 5000 liraya ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.⁶⁰ Bu tasarı kabul edilmemiş ve Erzincan Halkevi binası yapılması için yeni bir arsa satın alınmıştır. Bunun üzerine CHP Baş mimar V. Seyfi Sonad 27 Temmuz 1944 tarihinde on altıncı Şefliğine bir yazı yazarak Erzincan da inşa edilmesi kararlaştırılan Halkevine ait arsanın zemin etüt çalışmalarının yapıldığını ve inşaatı uygun olduğunu, arsa tapusunun parti adına tescil ettirildiğini bildirmiştir.⁶¹

Erzincan Millevekili Şükrü Sökmensüer 13 Ağustos 1945 tarihli raporunda Erzincan Halkevinin baraka bir binada hizmet vermeye çalıştığını, şartların yetersizliğinden daha iyi çalışamadığını ifade etmiştir.⁶²

CHP Erzincan İl İdare Kurulu Başkanı Rıza Altunok 14 Temmuz 1947 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak malzeme satış bedelinden Ankara İş Bankası'nın merkez müdürlüğündeki cari hesapta bulunan 16797 lira 72 kuruş paranın 1 Ocak 1947 tarihine kadar faizi olan 6571 lira 31 kuruş ve 1946 yılından 1947 yılına devreden 202 lira 43 kuruşun bütçe tasarrufu ile cari hesapta faiziyle mevcut olan 23369 lira 3 kuruş ve 23571 lira 4 kuruş 1947 yılı bütçesine ait olduğunu belirtmiştir. Ankara İş Bankası'nın cari hesabında bulunan 23369 lira 03 kuruş yıkılan halkevi inşaatından arta kalan 12121 lira 72 kuruş olduğunu ve toplam 35490 lira 75 kuruşun halkodalarına yardım amacıyla gönderilen paradan geriye kalan ve geri istenen 9386 lira Ankara İş Bankasında 35490 lira 75 kuruşa ilave edilirse 44876 lira 75 kuruşa çıkacağını ve bu parayla geniş bir salonla parti binası ve yeni bir Halkevi binasının kurulabileceğini eski Halkevi binasının ise satılığa çıkartılarak 10-15 bin liraya satılabileceğini dile getirmiştir.⁶³ CHP Genel Sekreterliği 3 Eylül 1947 tarihinde CHP İl İdare Kurulu Başkanlığına 14 Temmuz 1947 gün ve 184 sayılı telgraf ve yazılarına cevaben bir yazı yazarak, Erzincan'da ileride yapılacak Halkevi binası için bankada 35.490 liranın bulunduğunu, ek olarak yine Halkodalarının inşası için gönderilen 9.386 liranın da ilave edilmesiyle bu kadar az parayla Erzincan'da bir parti ve Halkevi binasının inşa edilmesinin mümkün olmadığı gibi inşaat mevsiminin geçmek üzere olduğunu bildirmiştir. Genel sekreterlik, Erzincan'ın ihtiyaçlarını karşılamak için bir Halkevi binası inşa etmek istediğini ancak binanın üzerine kurulacak arsa krokisi ile plan ve projelerini gönderdikleri takdirde Erzincan da bir bina inşa edileceğini bildirmiştir.⁶⁴ Bunun üzerine CHP Erzincan İl İdare Kurulu Başkanı Rıza Altunok 14 Eylül 1947 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak, Halkodalarına yardım olarak gönderilen 15 bin liradan geriye kalan 9386 lirayı 11 Eylül 1947 tarihinde Ziraat Bankası aracılığıyla Ankara İş Bankası'na gönderdiklerini, yeni inşaatına başlanan Erzincan Halkevi arsasının krokisini de gönderdiklerini bildirmiştir.⁶⁵

59 Aynı gün Erzincan Milletvekili Behçet Kemal Çağlar imzasıyla gazetede yayınlanan bir başka yazıda Erzincan Halkevi binasının 1943 yılında biraz daha genişletilerek onarıldığı, yeni bir radyo verildiği, kütüphanesinin yeniden düzenlendiği ifade edilmiştir. *Yeni Erzincan*, 26 Ağustos 1943.

60 BCA. 490.01.7706.934.1.

61 BCA.490.01.7706.934.1.

62 Erdem Yavuz, *Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960)*, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s. 154.

63 BCA. 490.01.1490.79.1.

64 BCA. 490.01.1706.936.3.

65 BCA. 490.01.1706.936.3.

30 Mart 1948 tarihinde Erzincan'a gelen Başbakan Hasan Saka, Erzincan Halkevinin de ziyaret etmiştir. Saka, Halkevi yöneticileri ile görüşerek yapımına devam eden Erzincan Halkevi binası inşaatının bir an önce bitirileceğini ifade etmiştir.⁶⁶

Erzincan Halkevi 1949 yılında gelir elde etmek üzere salonunu bir kahveciye kiraya vermiş, kahveci ise salonda briç oynamaya başlamıştır. İl Hıfzıssıhha Kurulu kararı ile 2 Mart 1949'da Halkevinde briç oynanması yasaklanmıştır.⁶⁷ Bunun üzerine parti ve Halkevi başkanları CHP Genel Sekreterliğine durumu şikâyet etmiştir. Şikâyet üzerine genel sekreter adına Erzurum Milletvekili Cevat Dursunoğlu İçişleri Bakanı Emin Erişirgil'e 17 Mart 1949'da bir mektup yazarak⁶⁸ valiyi şikâyet etmiş, bakan ise 21 Mart 1949'da valiye mektup yazarak yasağı kaldırmasını istemiştir. İçişleri Bakanı'nın valiye yazdığı bir mektupla yasak kaldırılmış ancak Erzincan Valisi Recai Türelî de 26 Mart 1949'da İçişleri Bakanı Emin Erişirgil'e bir mektup yazarak Erzincan Halkevinin durumundan yakınmıştır. Türelî mektubunda depremden sonra tek salondan ibaret bir barakada yer alan Erzincan Halkevinin ara sıra verilen müsamere ve toplantılar dışında briç oynanan bir lokal haline geldiğini, gelir elde etmek için bir kahveciye verilen salonunun kahveci tarafından istismar edildiğini, Halkevinin adeta kahvehaneye döndüğünü, oysa il Hıfzıssıhha Kurulu kararı ile ilde kâğıt oyunlarının yasaklandığını, bakanın mektubu üzerine Halkevinde kâğıt oynanması için izin verdiklerini ancak bu durumun olumsuz bir gelişme olduğunu ifade ederek üzüntülerini dile getirmiştir.⁶⁹ 1949 yılında yaşana bu durum bile o dönemde Erzincan'da Halkevlerinin irşat, ilim, sanat ve kültür kaynağı olma vasfını kaybettiğini göstermektedir. 1949 yılı itibarıyla Erzincan'daki CHP'liler ilim, irfan, kültür, sanat, irşat yuvası olma tasavvuru ile kurulmuş olan Halkevlerini yozlaştırarak kendi kurumlarına bu kadar büyük zarar veriyorken 1950'de iktidara gelen Demokrat Parti'nin rakip parti Cumhuriyet Halk Partisi'ne ait olan bir kurumu kapatmak amacıyla olması sürpriz olmamıştır.

1949'dan itibaren zor durumda ve bakımsız bir hal alan Erzincan Halkevi⁷⁰ 1950 yılında 250 kişilik salonu ve Halkevi bahçesi gelir getirmesi için 350 liraya kiraya verilmiştir.⁷¹

4. Erzincan Halkevinin Şube çalışmaları

Erzincan Halkevi 1935 yılında 9 şube ile faaliyet yürütürken zaman içerisinde fonksiyonunu büyük ölçüde kaybetmiş, 1950 yılına gelindiğinde ise ancak 3 şube ile faaliyet yürütür bir duruma düşmüştür.

4.1. Dil ve Edebiyat Şubesi Faaliyetleri

Dil ve edebiyat şubeleri Halkevlerinin en önemli kollarındandır. Bu kolların sorumluluğunda olan konferanslar halkın Halkevlerinden en etkili bir şekilde yararlandığı etkinliklerin başında yer almaktadır. Erzincan Halkevi'nde verilen konferanslar da köy, tarım, hayvancılık, hastalıklar ve özellikle ikinci dünya savaşı yıllarında zehirli gazlar ile paraşütçülük üzerine olmuştur.

CHP Genel Sekreteri Recep Peker 21 Şubat 1935 tarihinde CHP Erzincan İl Başkanlığına bir telgraf göndererek kış münasebetiyle yolların kardan dolayı kapalı olduğunu, yolların açılır

66 Yeni Erzincan, 1 Nisan 1948.

67 Erdem Yavuz, Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960), Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s.156.

68 Cevat Dursunoğlu mektupta Halkevi ve parti başkanının kendisine bildirdiğine göre Halkevinde briç onayan kişilerin memleketin kültürlü ve yüksek seviyeli kimseleri olduğunu yazmıştır. BCA, 490.01.893.289.1.

69 BCA, 490.01.893.289.1.

70 Erzincan Halkevi binası 1949'da tamirat geçirdiğinden bir müddet kullanılamamıştır. Erdem Yavuz, Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960), Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s. 157

71 Erdem Yavuz, Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960), Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s. 158.

açılmaz Erzincan Halkevinde konferans vermek için konferansçı geleceğini bildirmiştir.⁷²

Erzincan Halkevi 1935 yılında Halkevi binasında 3300 dinleyicinin katıldığı 11 konferans düzenlemiştir.⁷³

Erzincan Halkevi Başkanı M. Altunok 4 Eylül 1936 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak İstanbul'da Üçüncü Dil Kurultayının açılması münasebetiyle Erzincan'daki faaliyetleri de yazmıştır. Buna göre Kurultayın toplandığı 24 Ağustos 1936 da Kurultay Başkanlığına, CHP ve halkın duygularını gösteren telgraflar yazılmıştır. Şehrin dört yol ağzı denilen mevkiye temin edilen radyo ile kurultayın açılış töreni ve söylevleri halka dinletilmiştir. Kurultayın açıldığı gün saat 16:00' da parti binasında Türk dilinin ana dil oluşu ve zenginliği konusu üzerine bir konferans verilmiştir. Kurultayın devam ettiği dört gün içinde şehrin cadde ve sokakları bayraklarla süslendirildiğini belirtmiştir.⁷⁴

İçel Milletvekili Hamdi Ongun 6-7 Mayıs 1936'da Gazi Paşa Okulu salonunda yaklaşık bin kişiye hitaben "İnkılap" ve "İstiklal" konulu iki ayrı konferans vermiştir.⁷⁵

CHP Genel Sekreteri ve İçişleri Bakanı Münir Akkaya 21 Eylül 1938 tarihinde Erzincan Halkevi Başkanlığı'na bir yazı yazarak 26 Eylül 1938 Pazartesi günü dil bayramının kutlanacağını o gün saat 18:00'da Ankara ve İstanbul radyoları İstanbul'da birleştirilerek Türk Dil Kurumu adına bir söylev verilmiştir. Radyosu olan Halkevleri bu söylevi vatandaşlara dinlettikten sonra kendi kutlama programlarına devam etmiş, radyosu olmayan Halkevleri ise düzenleyecekleri kutlama programıyla dil bayramını kutlamışlardır. Ayrıca kutlamaların yapıldığı gün ilgili bakanlıklara tebrik telgrafları çekilmesi istenmiştir.⁷⁶

CHP Genel Sekreteri Erzurum Milletvekili A. F. Tuzer 30 Eylül 1940 tarihinde CHP Erzincan İl İdare Kurulu Başkanlığına bir telgraf göndererek Konya Milletvekili Ali Rıza Tüzel'in 3 Ekim Perşembe günü Sivas'tan hareket edeceğini ve 4 Ekim Cuma günü Erzincan'da olacağını ve Cuma günü konferans vereceğini belirterek Tüzel'in konaklanması için gerekli yardımlarda bulunmalarını istemiştir.⁷⁷ CHP Erzincan İl İdare Kurulu Başkanı Rıza Altınok 7 Ekim 1940 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak Erzincan'da dünyada yaşanan gelişmeler hakkında konferans vermek üzere gelen Bitlis Milletvekili Süreyya Örguevren Erzincan Halkevinin önündeki meydana hazır bulunan konferansçılara ve dinleyicilere hitabette bulunduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte hazır bulunan konferansçılarında bucak ve köylerde konferans vermek üzere bucak ve köylere gittiklerini bildirmiştir.⁷⁸

Trahomla Mücadele Başkanı Doktor Naşit Sonay 16 Mayıs 1942 tarihinde Erzincan Halkevinde "Cumhuriyet Devrinde Sıhhat Mücadeleleri" konulu bir konferans verilmiştir.⁷⁹

CHP Genel İdare Kurulu Üyesi Erzurum Milletvekili C. Dursunoğlu 20 Eylül 1947 tarihinde

72 BCA. 490.01.1009.895.1.

73 BCA.490.01.984.815.1.

74 BCA. 490.01.1167.100.2. Erzincan Valiliği de Erzincan Halkevi Başkanlığının genel sekreterliğe göndermiş oldukları yazının aynısını 28.08.1936 tarihinde genel sekreterliğe de göndermiştir.

75 Erdem Yavuz, Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960), Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s. 147.

76 BCA. 490.01.4.18.24.

77 BCA. 490.01.1009.895.1.

78 Süreyya Örguevren konferans sonrası 7.10.1940 tarihinde genel sekreterliğe bir telgraf göndererek vermiş olduğu konferansa Erzincan halkının büyük bir coşku ile dinlediklerini dile getirerek konferans sonrası akşam Bayburt ve Gümüşhane'ye gitmek üzere Erzurum'a gideceğini bildirmiştir. BCA. 490.01.1009.895.1.

79 Erdem Yavuz, Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960), Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s. 153

Halkevi Başkanlığına bir yazı yazarak 26 Eylül 1947 günü 15. Dil Bayramı olduğunu o gün yapılacak kutlama törenine ait programın Türk Dil Kurumunca Erzincan Halkevine gönderildiğini ve dil bayramına uygun kutlamaların düzenlenmesini istemiştir.⁸⁰

Türk Dil Kurumu genel yazmanı, 15 Eylül 1948 tarihinde Erzincan Halkevi Başkanlığına bir yazı yazarak 26 Eylül Dil bayramı münasebetiyle 16 yıldan beri Halkevleri ve Halkodalarının Dil ve Edebiyat Şubeleri aracılığıyla düzenlenen etkinlikler radyo yoluyla halka duyurmak, Türkçeyi halkı sevdirmek ve yabancı kökenli dillerden arındırmak ve eski eserleri derlemelerini belirterek dil bayramları kutlandığını dile getirmiştir.⁸¹

4.2. Kütüphanecilik ve Yayın Şubesi Faaliyetleri

Kütüphane veya okuma odası Halkevlerinin olmazsa olmaz şartlarından. Bu faaliyet Halkevlerinin ilmi ve kültürel yöndür ki bu kuruluşların çağdaşlık ve inkılapçılığını ortaya koymaktadır. Erzincan'daki Halkevi ve Halkodası kütüphanelerine CHP Genel Sekreterliği ilk kurulduklarında ve çeşitli zamanlarda kitap ve piyesler göndererek kütüphanelerini zenginleştirmiştir. Kütüphanelere gönderilen kitapların önemli bir kısmı tarım ve hayvancılıkla ilgilidir. Özellikle Halkodalarının hemen hemen tamamı kırsal bölgelerde yer aldığından dolayı gönderilen kitaplar da köylünün ürünlerine değer kazandıracak bilgiler içermelidir. Bununla birlikte kütüphanelere Türk ve dünya klasiklerinden eserler de göndererek halkın kültürel seviyesi de artırılmak istenmiştir. Bununla birlikte parti ideolojisine uygun kitap, dergi ve gazeteler gönderilirken, uymayanlar kütüphanelerden çıkarılmıştır. Partili bir kurumun bu tür faaliyetleri de şaşırılacak bir durum değildir.

Halkevi kayıtlarına göre 1935 yılında Erzincan Halkevi kütüphanesinde 3290 kişi kitap, gazete ve dergi okumuştur.⁸²

Erzincan Halkevi Başkanı M. Fahri Özen 1 Kasım 1936 tarihinde genel sekreterliğine bir yazı yazarak kendilerine gönderilen Parti başkanlarına yapılan genelgelerin dergi halindeki "Parti Örgütü Genelgesi" adlı kitaptan 64 tane posta yoluyla teslim aldıklarını belirterek ilçelere ve Kamu yön kurullarına ikişer adet gönderdiklerini belirtmiştir.⁸³ Erzincan valisi M. Fahri Özen 1 Mart 1937 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak 5 adet Kaptan adlı eseri posta yoluyla teslim aldıklarını ve kütüphane defterine kaydettiklerini ifade etmiştir.⁸⁴ Erzincan Halkevi Başkanlığı 22 Mart 1937 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak Acun Gençliği Örgütleri Müsellah Uluslar adlı kitabı 10 Şubat 1937 tarihinde posta yoluyla teslim alarak kütüphane demirbaş defterine kaydettiklerini bildirmiştir.⁸⁵ Erzincan Halkevi Başkanı M. Fahri Özen 3 Nisan 1937 tarihinde genel sekreterliğine bir yazı yazarak Atatürk'ün Nutkundan 34 adet kitap ile 14 adet Atatürk'ün vesikalık resmini posta yoluyla teslim aldıktan sonra 9 tanesini il ve ilçe yönetimlerine hediye olarak gönderdiklerini belirtmiştir.⁸⁶ Erzincan Halkevi Başkanı M. Fahri Özen 6 Temmuz 1937 tarihinde genel sekreterliğine bir yazı yazarak CHP'nin 1936 yılındaki İl Kongresi adlı kitaptan 10 adetini

80 Dil Bayramıyla Türk dilinin gelişmesini, halkçılık ve milliyetçilik prensiplerinin halka yayılmasını, okur-yazarlık oranını yükseltmeyi, Türk dilindeki unutulmuş kelimelerin derlenmesi ve dilin zenginliklerini ortaya çıkartmak da dile getirilmiştir. BCA. 490.01.9.45.17.

81 BCA. 490.01.9.45.17.

82 Okurların 824'ü öğrenci, 522'si memur, 441'i öğretmen, 127'si subay, 217'si çiftçi, 517'si işçi, 624'ü serbest meslek sahibidir. BCA.490.01.984.815.1.

83 BCA,490.01.833.289.1.

84 BCA,490.01.833.289.1.

85 BCA,490.01.833.289.1.

86 BCA,490.01.833.289.1.

posta yoluyla teslim alarak demirbaş defterine kaydettiklerini bildirmiştir.⁸⁷ Erzincan valisi M. Fahri Özen 22 Ekim 1937 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak Türk Tarih Kurumu sergisi için parti tarafından bastırılan broşürden 5 tanesini teslim aldıklarını belirtmiştir.⁸⁸ Erzincan valisi M. Fahri Özen 13 Aralık 1937 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak parti başkanlarına yapılan genelgelerin 10. Cildi (64) adeti posta yoluyla teslim aldıklarını ve ilçelere de gönderdiklerini dile getirmiştir.⁸⁹ Erzincan valisi M. Fahri Özen 13 Aralık 1937 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak Mustafa Kemal Atatürk'ün Millet Meclisinde söylediği nutku ile hükümet programı broşürlerinden 8 tanesini posta yoluyla teslim aldıklarını ifade etmiştir.⁹⁰ Erzincan valisi M. Fahri Özen 28 Aralık 1937 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak illere ait istatistik kitaplarından 19 kitabı teslim aldıklarını ve demirbaş kaydedtiklerini belirtmiştir.⁹¹

Tablo 4. 1936'da Erzincan Halkevinin Kütüphane ve Neşriyat (Kitapsaray ve Yayın) Şubesine Gönderilen Kitap, Broşür, Resim, Dergi, Fotoğraf ve Gazetelerin Listesi⁹²

Sivas Salnamesi	Kitap	1	1936
Kemalist	”	1	1936
Kartal	”	5	1936
Parti Örgütüne Genelgesi	”	64	1936
İş Kanunu	”		1937
Dahiliye Vekili ve Parti Genel Sekreterinin Milletler Cemiyeti'ndeki Nutku	”	1	1937
İbni Muhanna Lügatı	”	1	1937
Türkçe Mani Elyazıları	”	1	1937
Elidrak Haşiyesi	”	1	1937
Türk Fonetigi	”	1	1937
Eski Türk Yazıları	”	1	1937
Atalar Sözü	”	1	1937
Aşkın Manası	”	1	1937
Çocuk Hukuku	”	1	1937
Halkevlerine Yazılan Genel Bildirimler Dergisi 8. Cilt	Dergi	2	1937
Hükümet Programı	Broşür	8	1937
Türk Tarih Kurumu Sergisi Broşürü	Broşür	5	1937
Vilayetlere Ait İstatistik	Kitap	19	1937
Parti Başkanlarına Yapılan Genelgelerin Onuncu Cildi	Kitap	64	1937
Emirnameler Dergisi	Dergi	46	1937
Nutuk	Kitap	34	1937
Vesikalar	Kitap	14	1937

87 BCA,490.01.833.289.1.

88 BCA,490.01.833.289.1.

89 BCA,490.01.833.289.1.

90 BCA,490.01.833.289.1.

91 BCA,490.01.833.289.1.

92 BCA.490.01.833.289.1.

Erzincan Halkevi Başkanı Rıza Altunok 19 Ocak 1937 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak “Aşkın Manası” adlı kitabı posta yoluyla teslim aldıktan sonra Halkevi kütüphanesi demirbaş defterine kaydettiklerini bildirmiştir.⁹³ Erzincan Halkevi Başkanı Rıza Altunok 19 Ocak 1937 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak Ocak 1936’dan 30 Haziran 1936 sonuna kadar halkevlerine yazılan genel bildirimlerin dergileştirildiğini ve bu dergiden sekizinci ciltten iki tane dergiyi posta yoluyla teslim aldıklarını ve demirbaş defterine kaydettiklerini belirtmiştir.⁹⁴ Erzincan Halkevi Başkanı Rıza Altunok 19 Ocak 1937 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak Çocuk Hukuku adlı kitabı posta yoluyla teslim alarak demirbaş defterine kaydettiklerini belirtmiştir.⁹⁵ Erzincan Halkevi Başkanı Rıza Altunok 19 Ocak 1937 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak aşağıda isimleri belirtilen kitapları posta yoluyla teslim aldıktan sonra halkevi kütüphanesi demirbaş defterine kaydettiklerini bildirmiştir.⁹⁶

Tablo 5. Ocak 1937’de Genel Sekreterlikten Erzincan Halkevi’ne Gönderilen Kitap Listesi⁹⁷

Sıra	Kitabın Adı
1	İbni Muhanna Lügatı
2	Türkçe Mani El Yazıları
3	Elidrak Haşiyesi
4	Türk Fonetigi
5	Eski Türk Yazıları
6	Atalar Sözü

Erzincan Halkevi Başkanı Rıza Altunok 1 Mart 1937 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak kendilerine gönderilen Sivas Salnamesi adlı kitabı teslim alarak kütüphane defterine kaydettiklerini dile getirmiştir.⁹⁸ Erzincan Halkevi Başkanı Rıza Altunok 1 Mart 1937 tarihinde genel sekreterliğine bir yazı yazarak kendilerine gönderilen Kemalist adlı kitabı teslim alarak kütüphane defterine kaydettiklerini belirtmiştir.⁹⁹ Erzincan Halkevi Başkanı Rıza Altunok 30 Nisan 1937 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak kendilerine gönderilen Dahiliye vekili ve parti genel sekreterlerinin bir adet nutuklarını teslim alarak demirbaş listesine kaydettiklerini bildirmiştir.¹⁰⁰ Erzincan Halkevi Başkanı Rıza Altunok 17 Haziran 1937 tarihinde genel sekreterliğine bir yazı yazarak kendilerine gönderilen 46 adet Emirnameler Dergisi adlı kitabı teslim aldıklarını ve 10 adetini ilçelere de gönderdiklerini bildirmiştir.¹⁰¹ Erzincan Halkevi Başkanı Rıza Altunok 7 Temmuz 1937 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak Keloğlan Masalları adlı kitabı posta yoluyla teslim alarak demirbaş defterine kaydettiklerini bildirmiştir.¹⁰² Erzincan Halkevi Başkanı Rıza Altunok 11 Ağustos 1937 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak Yirminci Asır Filozofları adlı kitabı posta yoluyla teslim alarak demirbaş defterine kaydettiklerini bildirmiştir.¹⁰³

93 BCA,490.01.833.289.1.

94 BCA,490.01.833.289.1.

95 BCA,490.01.833.289.1.

96 BCA,490.01.833.289.1.

97 BCA,490.01.833.289.1.

98 BCA,490.01.833.289.1.

99 BCA,490.01.833.289.1.

100 BCA,490.01.833.289.1.

101 BCA,490.01.833.289.1.

102 BCA,490.01.833.289.1.

103 BCA,490.01.833.289.1.

1950 yılında Erzincan Halkevi kütüphanesinde 1877 kitabı bulunmaktadır.¹⁰⁴

4.3. Temsil Şubesi Faaliyetleri

Temsil kolları kadının sahnede erkekle eşit olması ve kamusal alana katılımı, inkılapçılık ve laiklik ilkesi bakımından çok önemlidir. Ancak Erzincan'daki temsil faaliyetleri pek yeterli olmamış bir kısım Halkevi yöneticisi ise kadınsız roller isteyerek Halkevi ruhuna aykırı hareket etmiştir.

1935 yılında Erzincan Halkevi 3500 izleyicinin katıldığı 28 gösteri düzenlemiş, bunların beşi Halkevinde diğerleri ise okullarda düzenlenmiştir.¹⁰⁵ Yine aynı yıl Erzincan Halkevi askeri sinema binasında 1200 izleyiciye 4 film gösterimi yapmıştır.¹⁰⁶

Erzincan Halkevi Başkanlığı 9 Temmuz 1943 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak 24 Temmuz 1943 tarihinde akşam temsil şubesi tarafından Lozan günü kutlamaları yapılacağını, ayrıca temsil şubesinde rol alacak kadın elemanın olmaması ve ellerindeki piyeslerinde sadece erkek figüranlara ait olmadığından Lozan günü kutlamalarının layığına göre kutlanması için birkaç erkek figüranlı piyes talebinde bulunmuştur.¹⁰⁷

Erzincan Halkevi Başkanlığı 17 Şubat 1944 tarihinde Erzincan'da yayınlayan yerel gazetede bir ilan yayınlamıştır. İlanda Halkevi salonunda yalnızca Halkevi temsil koluna üye olanların temsil verebileceği, arzu edenlerin temsil koluna üye olarak Halkevi salonunda temsil verebileceği, temsil edilecek piyes ve komedilerin Halkevi temsil şubesi başkanı tarafından kontrol edilmeden sahnelenemeyeceği halka duyurulmuştur.¹⁰⁸

Erzincan Halkevi Başkanı Vehbi Köksal 15 Ekim 1945 tarihinde genel sekreterliğine bir yazı göndererek Erzincan Halkevine gönderilen Rejisör fişlerinin doldurularak gönderildiğini bildirmişti.¹⁰⁹ Kemah Halkevi Başkanı Cemalettin Hiçsönmez 26 Kasım 1945 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı göndererek Kemah Halkevinde Temsil Şubesinin açılmadığını ve istenilen fişlerin gönderilmediğini bildirmiştir.¹¹⁰ Cimin Bucağı Halkevi Başkanı Ahmet Tak 30 Kasım 1945 tarihinde genel sekreterliğine bir yazı göndererek Cimin Halkevinde temsil şubesini idare edecek kimsenin bulunmadığını bildirmiştir.¹¹¹

Erzincan Halkevi Başkanı Ragıp Şefik Çalğavur 12 Mart 1947 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak Halkevlerinde temsil etmek üzere iki adet Vedat Örfi Bengü'nün Kanun Adamı adlı piyes kitabından iki adedinin kendilerine gönderilmesini talep etmiştir.¹¹²

Erzincan Erkek Sanat Enstitüsü Müdürü Mümin Çamlıbel, CHP Genel Sekreterliğine 12

104 BCA.490.01.833.289.1.

105 BCA.490.01.984.815.1.

106 BCA.490.01.984.815.1.

107 Özellikle iç ve doğu illerindeki Halkevleri ve Halkodaları kadın rolü olmayan piyesler istemiştir. Oysa Halkevlerinin en önemli görevlerinden biri de Osmanlı'dan devralınan kapalı cemaat yapısını kırarak kadını kamusal alana sokmaktır. Halkevleri yöneticilerinin dahi CHP Genel Sekreterliğinden kadın rolü olmayan piyesler istemeleri bilhassa kırsalda Halkevi kademesinde görev alan yöneticilerin dahi Halkevlerinin işlevleri, hedefleri ve vazifeleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığını göstermektedir. BCA. 490.01.920.584.1.

108 *Yeni Erzincan*, 17 Şubat 1944.

109 BCA,490.01.1022.934.4

110 BCA,490.01.1022.934.4

111 BCA,490.01.1022.934.4

112 BCA. 490.01.920.584.1. Genel Sekreterlik 28.07.1947 tarihinde Erzincan Halkevi Başkanlığına bir yazı yazarak Vedat Örfi Bengü'nün Kanun Adamı adlı piyes kitabının kendilerine gönderdiklerini bildirmiştir.

Ocak 1949 tarihli bir yazı yazarak enstitü öğrencileri için Yurdum İçin, Dur Yolcu ve Çoban isimli piyesleri talep etmiştir.¹¹³ CHP Genel İdare Kurulu Üyesi Konya Milletvekili Muhsin Adil Binal 12 Ocak 1949 gün ve 18 sayılı yazılarına cevaben Erzincan Erkek Sanat Enstitüsü Müdürlüğü'ne 25 Ocak 1949 tarihinde bir yazı göndererek istedikleri piyes eserlerinin ellerinde mevcut olmadığını bunları Milli Eğitim Yayınevinden ve Ankara'da Berkalp Kitabevinden bulabileceklerini bildirmiştir. Erzincan Erkek Sanat Enstitüsü Müdürü Mümin Çamlıbel'in 12 Ocak 1949 tarihindeki yazısına bağlı olarak istediği piyesler aşağıdaki listede belirtilmiştir¹¹⁴.

Tablo 6. Erzincan Erkek Sanat Enstitüsü Müdürü Mümin Çamlıbel'in 12 Ocak 1949 tarihinde genel sekreterlikten talep ettiği piyesler¹¹⁵

Kitap İsmi
Yurdum İçin
Dur Yolcu
Çoban

9 Nisan 1949'da Erzincan Halkevinde ilkokul öğretmenleri tarafından "Gönüllerin Şarkısı" isimli piyes sahnelenmiştir.¹¹⁶

4.4. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi Faaliyetleri

Halkevlerinin belki de en önemli kolu halk dershaneleridir. Özellikle Türkçe Okuma-Yazma Kursları Erzincan gibi doğu illerinde imkânsızlık içindeki pek çok insanın okuma-yazma öğrenmesine vesile olmuştur.

4.4.1. Türkçe Okuma-Yazma Kursları

CHP İl İdare Kurulu Başkanı Rıza Altunok 23 Ekim 1947 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak, Türkçe Okuma ve Yazma Kursu masrafları için gönderilen 1250 lirayı 1947 mali yılı bütçelerine kaydettiklerini bildirmiştir.¹¹⁷

Erzincan Halkevi Başkanı Osman Erkal 17 Aralık 1947 tarihinde CHP Genel Sekreterliği'ne bir yazı yazarak, 1949 yılı birinci devre Türkçe Okuma ve Yazma Kursunu Halkevi binası müsait olmadığından dolayı açmayacaklarını bildirmiştir.¹¹⁸

Erzincan Halkevi Başkanı Rağib Şefik Çalkavur, 21 Ocak 1948 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak, Halkevinin Türkçe Okuma ve Yazma Kursu için ilan, teşvik ve tertipler düzenlediklerini, kurs öğretmeninin dahi olmasına rağmen kimsenin kursa kayıt yapmadığını kaydı olanlarında kursa katılmadıklarını bildirmiştir.¹¹⁹

CHP Genel Sekreteri Adına Erzurum Milletvekili Cevad Dursunoğlu 4 Mart 1948 tarihinde Erzincan Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bir yazı yazarak, Erzincan ve Aşutka'da Türkçe Okuma ve Yazma Kursunu açmadıkları için kendilerine gönderilen 300 lirayı 1948 yılı birinci devriyesi için

113 BCA.490.01.920.584.1.

114 BCA.490.01.920.584.1.

115 BCA.490.01.920.584.1.

116 Erdem Yavuz, Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960), Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s. 157.

117 BCA.490.01.1054.1048.1.

118 BCA.490.01.1054.1048.1.

119 BCA.490.01.1054.1048.1.

Kamarık ve İliç Halkodalarına verilmesini istemiştir.¹²⁰

Karakulak Halkodası Başkanı Müştak Şahin 5 Temmuz 1948 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak, açılan Türkçe Okuma ve Yazma Kursunun 1948 Ocak ayından itibaren Mart ayı sonuna kadar kursun tüm faaliyetleri ve kursiyerlerin birer listesinin hazırlanarak genel merkeze gönderilmesini istemiştir.¹²¹

Erzincan Halkevi Başkanı Osman Erkal 11 Şubat 1950 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak, vatandaşların halk dersaneleri ve diğer kurslara kışın sert geçmesi ve Mart ayında da iş ve güçle uğraşmalarından dolayı bu dönemlerde kurslara katılmayacaklarını belirterek halk dersaneleri ve diğer kursların yılın bu dönemlerinde açılmayacağını bildirmiştir.¹²²

CHP Genel İdare Kurulu Üyesi Bursa Milletvekili Fahri Bük 16 Mart 1950 tarihinde Erzincan Halkevi Başkanlığına bir yazı yazarak, bu sene Türkçe Okuma ve Yazma Kursunu geç bildirdiklerinden dolayı kurs açma taleplerinin uygun görülmediğini bildirmiştir.¹²³

4.4.2. Yabancı Dil Kursu

Erzincan Halkevinde verilen İngilizce kursları Öğretmen Celil, Fransızca kursları ise Eczacı Şefik ve Mektupçu Şevket tarafından verilmiştir.¹²⁴

1935 yılında Erzincan Halkevinde 328 katılımcı ile İngilizce, Fransızca ve musiki alanında 22 kurs açılmıştır.¹²⁵

29 Ekim 1942 tarihli Yeni Erzincan gazetesinde çıkan bir haberde geçen yıl Erzincan Halkevinde yapıldığı gibi bu yıl da Almanca, İngilizce ve biçki-dikiş kursu açmak için hazırlık yapıldığı dile getirilmiştir.¹²⁶

Erzincan Halkevi Başkanlığı 28 Şubat 1946 tarihinde Erzincan'da yayınlanan yerel gazetede bir ilan yayınlamıştır. İlanda Erzincan Halkevinde Pazartesi, Çarşamba ve Cuma günleri 16.00'dan 18.30'a kadar biri İngilizce ve biri Fransızca olmak üzere iki yabancı dil kursu açıldığı, derslerin başlatılabilmesi için en az 10 kişinin kaydedilmesinin şart olduğu, kursa kayıt için 16 yaşını bitirmiş ve okuma yazma bilmenin zorunlu olduğu, 16 yaşından küçük olanların ilkokul diplomasını göstererek kursa katılabileceği duyurulmuştur.¹²⁷

Erzincan Halkevi Başkanlığı 3 Temmuz 1947 tarihinde Erzincan'da yayınlanan yerel gazetede bir ilan yayınlamıştır. İlanda Erzincan Halkevi'nde Pazartesi, Çarşamba ve Cuma günleri 17.30'dan 19.30'a kadar Fransızca yabancı dil kursu açıldığı isteklilerin kursa katılabileceği duyurulmuştur.¹²⁸

120 BCA.490.01.1054.1048.1.

121 BCA.490.01.1054.1048.1.

122 BCA.490.01.1054.1048.1. Kışın soğuk geçmesi, halkın iş güçle uğraşması ve dağınık şekilde ikamet ediyor olmalarından dolayı bu sene okuma-yazma kursları açılmamıştır.

123 BCA.490.01.1054.1048.1.

124 Erdem Yavuz, Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960), Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s. 146.

125 BCA.490.01.984.815.1.

126 *Yeni Erzincan*, 29 Ekim 1942.

127 Aynı ilanda 16 yaşından büyük olup okuma yazma bilmeyen vatandaşlar için haftada üç gece ve her bir kurs birer buçuk saat sürecek şekilde Türkçe okuma yazma kursu açılacağı, isteklilerin kursa yazılabileceği de duyurulmuştur. *Yeni Erzincan*, 28 Şubat 1946.

128 *Yeni Erzincan*, 3 Temmuz 1947.

4.4.3. Güzel Sanatlar Şubesi

Arşiv belgelerinde ve yerel gazetelerde Erzincan Halkevinde güzel sanatlarla ilgili çok az faaliyete rastlanmıştır.

1935 yılında Erzincan Halkevi 6700 kişinin katıldığı 22 konser düzenlemiş, bu konserlerin üçü Halkevinde on dokuzu Gazi Okulu salonunda verilmiştir.¹²⁹ Yine aynı yıl ekonomi ve artırma haftasında kütüphane salonunda bir sergi düzenlemiştir.¹³⁰

1935 yılı Erzincan Halkevi faaliyetleri açısından verimli bir yıl olmuştur. Bu yıl Erzincan Halkevi 580 katılımcı ile biri kendi salonunda diğeri Gazi Okulu salonunda olmak üzere iki balo düzenlemiştir.¹³¹

1944 yılında Erzincan Halkevinde belediye ile beraber bir bando takımı kurulmuştur.¹³²

Erzincan Halkevi Başkanı Osman Erkal 6 Mayıs 1948 gün ve 3067 sayılı emirlerine cevaben CHP Genel Sekreterliğine bir yazı göndererek Erzincan halkevinde müzik şubesinin olmadığını ancak aşağıda adları belirtilen 12 parçadan oluşan bir bando takımının olduğunu ama bando takımında çalışanlara herhangi bir yardım yapılmadığı için kimsenin ilgi göstermediğini bildirmiştir.¹³³

Tablo 7. 1948 Yılında Erzincan Halkevinde 12 Parçadan Oluşan Bando Takımı

Adet	Cinsi
1	Küçük klarnet mibemol
2	Büyük klarnet sibemol
2	Kornet sibemol
1	Alto mibemol
1	Tiranbol sibemol
1	Kontura boş mibemol
1	Trampet
1	Davul
2	Zil

4.5. Sosyal Yardım Şubeleri Faaliyetleri

Erzincan Halkevinde memleket hastanesi doktorlarından operatör Halil ve doktor Numan tarafından haftada iki gün poliklinik yapılmış, askeri göz doktorları da haftada bir gün poliklinik hizmeti vermiştir.¹³⁴

1941-1942 yıllarında Erzincan Halkevinde halka trahom ve iç hastalıkları muayenesi yaptırılmış, ilaç dağıtılmış, barkalarda yaşayanlara kışlık yardımlar yapılmış ve 1942 yılında Halkevine ait tarla kiraya verilerek geliri muhtaçlara dağıtılmıştır.¹³⁵

129 BCA.490.01.984.815.1.

130 BCA.490.01.984.815.1.

131 BCA.490.01.984.815.1.

132 Yeni Erzincan, 17 Şubat 1944.

133 BCA. 490.01.966.738.3.

134 Erdem Yavuz, Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960), Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s. 145-146.

135 Erdem Yavuz, Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960), Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s. 152.

1948 yılında Erzincan Halkevinde her Cumartesi saat 15-18 arasında fakir hastalar bedava muayene edilmiş ve ilaçları ücretsiz olarak verilmiştir.¹³⁶

20 Mayıs 1951 tarihinde Erzincan Halkevi fakir ve kimsesiz çocukları sünnet ettirerek sünnet şerefine bir yemek vermiştir.¹³⁷

4.6. Spor Şubesi

Spor şubeleri Halkevlerinin en popüler şubesi olmasına rağmen Erzincan Halkevinin spor faaliyetleri çok kısıtlı kalmıştır. Özellikle kış sporları potansiyeli olan Erzincan'da bu potansiyelin kullanılmaması büyük bir eksiklik olmuştur.

1935 yılında Erzincan Halkevinde 312 katılımcı ile 7 gezi düzenlenmiştir.¹³⁸

CHP Genel Sekreteri Zonguldak Milletvekili H. Türkmen 1 Şubat 1943 tarihinde Erzincan Halkevi Başkanlığına bir yazı yazarak Erzincan Halkevi'nin Spor Şubesinin bu seneki kayak sporu çalışmaları hakkında genel sekreterliği bilgilendirmeleri hakkında bir telgraf göndermiştir.¹³⁹ Erzincan Halkevi Başkanı Mustafa Ağca bu yazıya cevaben 5 Şubat 1943 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı göndererek bu sene havanın sıcak geçmesinden dolayı kayak yapacak kadar kar yağmadığını bu yüzden de Spor Şubesince düzenlenen kayak sporunun yapılmadığını bildirmiştir.¹⁴⁰

5. Erzincan'daki Halkevleri ve Halkodalarına Gönderilen Radyo ve Radyo Ekipmanları

Radyolar Halkevi faaliyetlerinde Halkevililere büyük katkılar yapmıştır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında haberlerin dinlenmesi açısından Halkevlerinde önemli miktarda kitleleri toplamıştır. Radyolar Halkevlerindeki dil ve edebiyat, temsil ve güzel sanatlar kollarına da katkıları olmuştur. Bunun üzerine CHP Genel Sekreterliği tarafından Halkevleri radyoları için aküler gönderilmeye başlanmıştır. Kısa sürede Halkevlerinin radyo, pil ve akü taleplerinde yoğunluk yaşanmıştır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı koşullarında bunları bulmakta zorlanan CHP Genel Sekreterliği pek çok Halkevi ve halkodasının talebini karşılayamamıştır.

Erzincan Halkevi Başkanı 4 Haziran 1937 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak genel sekreterlik tarafından kendilerine gönderilen radyoyu teslim aldıklarını bildirmiştir.¹⁴¹

CHP Erzincan Bölge Müfettişi Balıkesir Milletvekili Muzaffer Akpınar 15 Mayıs 1940 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak öğlen ve akşam neşriyatında ajansları neşrederek haberler hakkında halkı bilgilendirmek için Erzincan'a yedek hoparlörlü bir radyo gönderilmesini talep etmiştir. Bunun üzerine genel merkez, Antalya Nakliyat Umumiye Şirketinden bir mektupla Erzincan Halkevine SPARTON marka bir radyo ve iki akümülatör göndermiştir. Erzincan Halkevi radyoyu teslim aldıklarını ve bir haftaya yakın kullandıklarını ancak Antalya Nakliyat Umumiye Şirketinden bir yazı aldıklarını, yazıda kendilerine gönderilen radyonun Pülümür Halkevine ait olduğunu ve en kısa zamanda radyoyu iade etmelerini istemişlerdir. Mevsimin kış olmasından dolayı yolların kapalı olduğunu ve radyoyu iade edemeyeceklerini, kendilerine yeni gönderilecek radyo ve yedek hoparlörün Pülümür Halkevine gönderilmesini talep etmiştir.¹⁴²

136 Yeni Erzincan, 2 Eylül 1948.

137 Erdem Yavuz, Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960), Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s. 159.

138 BCA.490.01.984.815.1.

139 BCA. 490.01.1101.23.1.

140 BCA. 490.01.1101.23.1.

141 BCA.490.01.1229.88.1.

142 BCA.490.01.1229.88.1.

Çoruh Milletvekili A. R. Eren 24 Aralık 1940 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak Erzincan Halkevi için satın alınan 5 lambalı Standard marka (BY) tipli ve 181010 numaralı radyo, 1000 saatlik çalışabilen bir takım pili, hoparlörü, 25 metrelik bir kordonu ve anten malzemesiyle birlikte Ankara Burla Biraderler Nakliyat Şirketi ile Erzincan Halkevine gönderildiğini bildirerek radyo ve malzemelerini teslim aldıktan sonra Burla Biraderler Nakliyat Şirketi'ne nakliye ücreti olarak 275 lira ödemelerini istemiştir.¹⁴³ CHP Genel Sekreteri ve Erzincan Milletvekili A. F. Tuzer 27 Aralık 1940 tarihinde CHP Erzincan Bölge Müfettişliğine bir yazı yazarak Erzincan Halkevi için satın alınan 5 lambalı Standard marka (BY) tipli ve 181010 numaralı radyo, 1000 saatlik çalışabilen bir takım pili, hoparlörü, 25 metrelik bir kordonu ve anten malzemesiyle birlikte Ankara Burla Biraderler Nakliyat Şirketi ile Erzincan Halkevine gönderildiğini bildirmiştir.¹⁴⁴ CHP Genel Sekreter A. Zonguldak Milletvekili H. Türkmen 27 Haziran 1941 tarihinde Erzincan Halkevine bir yazı yazarak yenilerinin temin edilmesi üzerine boşalmış olan akümülatör ve ona ait pilleri göndermelerini istemiştir.¹⁴⁵ Erzincan Halkevi Başkanı Muhittin Dinçsoy 2 Temmuz 1941 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak radyolarına ait akümülatörün boşaldığını yerine yenisini almak istediklerini ancak yenisinin Erzincan'da bulunmadığını bildirerek genel sekreterliğin temin etmesini talep etmiştir.¹⁴⁶ CHP Erzincan İl İdare Başkanı Rıza Altınok 8 Temmuz 1941 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak Selepur Nahiyesi için akümülatörlü bir adet radyoyu satın almak için 200 lirayı genel sekreterliğe gönderdiklerini ve en kısa zamanda kendilerine bir adet radyonun gönderilmesini talep etmiştir.¹⁴⁷ CHP Genel Sekreteri adına Bolu Milletvekili Zihni Ülgen 22 Ağustos 1941 tarihinde Erzincan Halkevine bir yazı yazarak Erzincan Halkevi radyosu için gönderilen akümülatörün şifreli ve kilitli bir sandık için de gönderildiğini şifresinin "PARİS" olduğunu ve akümülatörü aldıktan sonra sandığı tekrar kilitleyerek geri göndermelerini istemiştir.¹⁴⁸

CHP Genel Sekreterliği 15 Kasım 1947 tarihinde Erzincan Halkevi Başkanlığına bir yazı yazarak Erzincan Milletvekili Saffet Arıkan'ın kendilerine hediye ettiği elektrikle çalışan radyonun çalışıp çalışmayacağını tespit ederek çalışmıyorsa yerine akümülatörlü radyo ile değiştirebileceklerini belirtmiştir.¹⁴⁹ Erzincan Halkevi Başkanı Ragıp Şefik Çalkavur 20 Kasım 1947 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak şehrin elektriği için İller Bankası'nın 60 beygirlik iki elektrik motoru için ihale açtığını ve iki, üç ay sonra şehre elektrik verileceğini ancak bunun da sağlıklı olmadığından radyolarını çalıştırmak için kendilerine bir adet akümülatörün gönderilmesini talep etmiştir.¹⁵⁰

Türk Dil Kurumu genel yazmanlığı 15 Eylül 1948 tarihinde Erzincan Halkevi ve Halkodaları Başkanlarına bir yazı göndererek 26 Eylül Dil bayramı münasebetiyle 16 yıldan beri Halkevleri

143 BCA.490.01.1229.88.1.

144 BCA.490.01.1229.88.1.

145 BCA.490.01.1229.88.1.

146 BCA.490.01.1229.88.1. Genel Sekreterlik 21.07.1941 tarihinde Erzincan Halkevi Başkanına bir yazı yazarak, kendilerine yardım amaçlı Genel Sekreterlikçe radyoları için iki parçadan oluşan bir akümülatörün satın alınarak kendilerine gönderildiğini bildirmiştir.

147 BCA.490.01.1229.88.1. CHP Genel Sekreterliği 25.07.1941 tarihinde CHP İl İdare Başkanlığı'na bir yazı yazarak, Selepur Nahiyesi için 195 liraya bir adet Philips marka 614 B modeli 4 lambalı radyo ahizesi ve iki adet 90 voltluk batarya ile bir adet 1.4 voltluk akümülatörün kendilerine gönderildiğini bildirmiştir.

148 BCA.490.01.1229.88.1. Erzincan Halkevi Başkanı 28.08.1941 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak, şifreli sandık içerisinde kendilerine gönderilen akümülatörü aldıktan sonra sandığı tekrar kilitleyerek genel sekreterliğe geri gönderdiklerini bildirmiştir.

149 BCA.490.01.1229.88.1.

150 BCA.490.01.1229.88.1.

ve Halkodalarının Dil ve Edebiyat Şubeleri aracılığıyla düzenlenen etkinlikler radyo yoluyla halka duyurmak, Türkçeyi halkı sevdirmek ve yabancı kökenli dillerden arındırmak ve eski eserleri derlemelerini ve bu şekilde dil bayramını kutlamalarını belirtmiştir.¹⁵¹

6. Erzincan Halkevine Yapılan Yardımlar

CHP Erzincan İl İdare Kurulu Başkanı Muzaffer Altunok 28 Mart 1935 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak 1935 senesi özel idare bütçesine halkevi ve hayır kurumları adına 800 lira ayrıldığını bu paranın 50 lirasının çocuk esirgeme kurumuna 750 liranın ise halkevi şubelerine ayrıldığını bildirmiştir.¹⁵² Erzincan İl İdare Kurulu Başkanı Muzaffer Altunok genel sekreterliğin 13 Mart 1935 gün ve 13/463 sayılı yazılarına cevaben 13 Nisan 1935 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak, Halkevleri ve Hayır Kurumlarına 150 lira, belediyeden 800 lira ve hususi idare bütçesinden de 50 lira çocuk esirgeme kurumuna 900 liranın ise Halkevi şubeleri için yardım ayrıldığını belirtmiştir.¹⁵³ CHP Erzincan İl İdare Kurulu Başkanı Muzaffer Altunok 24 Mart 1936 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak 1 Nisan 1936 yılında toplanmış olan il belediyesine ait bütçeden yardım ödeneği olarak 200 lira Halkevine, 50 lira spor için 50 lira da çocuk esirgeme kurumuna ve bir miktar da hayır cemiyetleri adına ayrıldığını bildirmiştir.¹⁵⁴ Genel sekreterlik 20 Kasım 1936 tarihinde Erzincan İl İdare Kurulu Başkanlığına bir yazı göndererek il özel yönetim kurulunun 1935 yılı bütçesinden Halkevleri ve hayır kurumları için 550 lira halkevine 50 liranın ise çocuk esirgeme kurumuna ayırdıklarını uygun gördüklerini bildirmiştir.¹⁵⁵ Erzincan İl İdare Kurulu Başkanı M. Fahri Özen, genel sekreterliğin 21 Temmuz 1936 gün ve 13/11449 sayılı yazılarına cevaben 31 Temmuz 1936 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak, belediyenin 1936 yılı bütçesinde Hayır Cemiyetlerine yardım adı altında 200 liranın ayrıldığını belirtmiştir.¹⁵⁶ Erzincan İl İdare Kurulu Başkanı M. Fahri Özen genel sekreterliğin 5 Nisan 1937 gün ve 13/963 sayılı yazılarına cevaben 26 Nisan 1937 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak, 1937 yılı özel kurul bütçesine Halkevleri ve Hayır Cemiyetlerine yardım adı ile 600 lira ayrıldığını belirtmiştir.¹⁵⁷

Erzincan İl İdare Kurulu Başkanlığı, genel sekreterliğin yazısına cevaben 10 Temmuz 1939 tarihinde bir yazı yazarak Erzincan iline bağlı belediyelerin 1939 mali yılı bütçesinin umumi toplam miktarı ile Halkevleri, parti ve spor kurullarına ayrılan miktarlara ait cetvelin doldurularak gönderildiğini ve İliç ilçesinde henüz belediye teşkilatı yapılmadığı ve Kuruçay'ın da nüfusu itibarıyla belediyenin fesh edilmesinden dolayı genel merkeze gönderilen aşağıdaki cetvelde gösterilmediğini bildirmiştir.¹⁵⁸

151 BCA. 490.01.9.45.17.

152 BCA. 490.01.1490.78.1. Ayrıca 23.01.1935 tarihinde hususi idare bütçesine eklenen 1000 lira da halkevlerine yardım amaçlı ayrılmıştır.

153 BCA. 490.01.1490.78.1.

154 BCA. 490.01.1490.78.1.

155 BCA. 490.01.1490.78.1.

156 BCA. 490.01.1490.78.1.

157 BCA. 490.01.1490.78.1.

158 BCA. 490.01.1490.78.1.

Tablo 8. 1939’da Erzincan Halkevine Yapılan Yardımlar

İl ve ilçeler	1939 Belediye bütçesi		Halkevine yapılan yardım		Partiye yapılan yardım		Hayır kurumlarına yapılan yardım		Spor faaliyetlerine yapılan yardım	
	Lira	Kuruş	Lira	Kuruş	Lira	Kuruş	Lira	Kuruş	Lira	Kuruş
Erzincan	75750		2500						3030	20

Erzincan İl İdare Kurulu Başkanı Rıza Altunok genel sekreterliğin 22 Haziran 1940 gün ve 12/1809 sayılı yazılarına cevaben 28 Haziran 1940 tarihinde bir yazı yazarak 1940 yılı hususi idare bütçesine 5000 lira merkez ilçe belediyesinden 2500 liralık yardım teklif edilmiş ancak belediye meclisinin tekrar seçilmesi dönemine denk geldiğinden dolayı teklifin kabul edilmediğini bildirmiştir.¹⁵⁹ CHP Genel Sekreterliği 12 Ekim 1940 tarihinde Erzincan İl İdare Kurulu Başkanlığına bir yazı yazarak 1940 yılı hususi idare bütçesi ile il, ilçe ve bucakların bütçelerinden Parti, Halkevi ve Hayır Kurumları adına konulan yardım ödeneklerin bildirilmesi hakkında 22.05.1940-12.09.1940 tarih ve 12/1809 ve 12/27389 sayılı yazılarına bir an önce cevap vermelerini istemiştir.¹⁶⁰

Erzincan İl İdare Heyeti Başkanı Rıza Altunok 12 Ekim 1940 gün ve 12/28506 sayılı yazılarına cevaben 17 Ekim 1940 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak, 1940 yılı hususi idare bütçesine 3750 lira ve merkez belediye bütçesine 1500 lira parti ve halkevi bütçesine eklendiğini bildirmiştir.¹⁶¹

Tablo 9. 1940 Yılı Hususi İdare Bütçesine Halkevleri, Parti ve Hayır Kurumları Adına Verilen Yardım Miktarlarını Gösteren Cetveller

	Halkevlerine Yardım				Partiye Yardım				Hayır Kurumlarına Yardım			
	Hususi İdare Bütçesine Eklenen		Hususi İdare Bütçesinden Ödenen		Hususi İdare Bütçesine Eklenen		Hususi İdare Bütçesinden Ödenen		Hususi İdare Bütçesine Eklenen		Hususi İdare Bütçesinden Ödenen	
	Lira	Kuruş	L.	K.	L.	K.	L.	K.	L.	K.	L.	K.
İl	3750		3750									
İlçeler												
Toplam	3750		3750									

Tablo 10. 1940 Yılı Hususi İdare Bütçesine Halkevleri, Parti ve Hayır Kurumları Adına Verilen Yardım Miktarlarını Gösteren Cetveller

	Halkevlerine Yardım				Partiye Yardım				Hayır Kurumlarına Yardım			
	Belediye Bütçesine Eklenen		Belediye Bütçesinden Ödenen		Belediye Bütçesine Eklenen		Belediye Bütçesinden Ödenen		Belediye Bütçesine Eklenen		Belediye Bütçesinden Ödenen	
	Lira	Kuruş	L.	K.	L.	K.	L.	K.	L.	K.	L.	K.
İl	1000		1000									
İlçeler												

159 BCA. 490.01.1490.78.1.

160 BCA. 490.01.1490.78.1.

161 BCA. 490.01.1490.78.1.

Toplam	1000		1000								
---------------	-------------	--	-------------	--	--	--	--	--	--	--	--

Erzincan İl İdare Heyeti Başkanı Rıza Altunok 17 Ocak 1941 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı göndererek 1940 yılına ait gelir ve giderleri takdim ettiğini ve hususi idare bütçesinde kabul edilen 3750 lira, belediye bütçesinde kabul edilen 1500 liranın henüz bütçeye eklenmediğini bildirmiştir.¹⁶²

Erzincan Valisi Süküti Tükel, 14 Nisan 1942 tarihinde CHP Genel Sekreterliği'ne bir yazı göndererek Halkevlerine yardım amaçlı genel meclisten 3000 liranın verildiğini ve bu paranın 1942 yılı bütçesine eklendiğini bildirmiştir.¹⁶³

Erzincan il idare kurulu başkanı Emekli Tuğbay Ziya Ağca 19 Haziran 1943 gün ve 12/2444 sayılı emirlerine cevaben 19 Temmuz 1943 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı göndererek istedikleri cetvelleri doldurduklarını bildirmiştir. Bu cetveller liste halinde verilmiştir.¹⁶⁴

Tablo 11. 19 Haziran 1943 Tarihli Arşiv Belgesine Göre 1943 Yılı Hususi İdare Bütçesine Halkevleri, Parti ve Hayır Kurumları Adına Konulan Yardım Tahsisatını Gösteren Cetveller

İl ve ilçe	1943 Hususi İdare Bütçesi		1943 Yılı Belediye Bütçesi		Halkevlerine Yardım		Partiye Yardım		Hayır Kurumlarına Yardım	
	Lira	Kuruş	Lira	Kuruş	Lira	Kuruş	Lira	Kuruş	Lira	Kuruş
İl Merkezi	313581	64	82000				3000			
İlçe Merkezi										
Toplam	313581	64	82000				3000			

Tablo 12. 1942 Yılı Hususi İdare Bütçesine Halkevleri, Parti ve Hayır Kurumları Adına Konulan Yardım Tahsisatıyla Bu Tahsisattan Ödenen Yardım Miktarlarını Gösteren Cetveller

	Halkevlerine Yardım				Partiye Yardım				Hayır Kurumlarına Yardım			
	Hususi İdare Bütçesine Eklene		Hususi İdare Bütçesinden Ödenen		Hususi İdare Bütçesine Eklene		Hususi İdare Bütçesinden Ödenen		Hususi İdare Bütçesine Eklene		Hususi İdare Bütçesinden Ödenen	
	Lira	Kuruş	L.	K.	L.	K.	L.	K.	L.	K.	L.	K.
İl	2500		2500									
İlçeler												
Toplam	2500		2500									

Tablo 13. 1942 Yılı Belediyeler Bütçesine Halkevleri, Parti ve Hayır Kurumları Adına Konulan Yardım Tahsisatıyla Bu Tahsisattan Ödenen Yardım Miktarlarını Gösteren Cetveller

	Halkevlerine Yardım		Partiye Yardım		Hayır Kurumlarına Yardım	
	Belediye Bütçesine Eklene	Belediye Bütçesinden Ödenen	Belediye Bütçesine Eklene	Belediye Bütçesinden Ödenen	Belediye Bütçesine Eklene	Belediye Bütçesinden Ödenen

162 BCA. 490.01.1490.78.1.

163 BCA. 490.01.1490.78.1.

164 BCA. 490.01.1490.78.1.

	Lira	Kuruş	L.	K.	L.	K.	L.	K.	L.	K.	L.	K.
İl	1000		1000									
İlçeler												
Toplam	1000		1000									

Tablo 14. CHP Erzincan İl İdare Kurulu'nun 1 Ocak 1946'dan 30 Kasım 1946 tarihine kadar iki aylık gelir- giderlere ait hesap cetveli.¹⁶⁵

Gelir		Gider			
Tarih		Tutar			
		Lira	Kuruş	Lira	Kuruş
	1945 Yılında Devredilenler	10614	02		
	Bütçe tasarrufundan	477	62		
	1945 yılında devreden nakit	4000			
27.02.1946	Özel idareden yardım	650			
23.10.1946	Belediyeden yardım	1000			
30.04.1946	Genel Sekreterlikten Erzincan Halkevine yapılan yardım				
19.10.1946	Genel Sekreterlikçe Seçim Masrafları için Gönderdiği Yardımlar				
05.07.1946	Milletvekilleri Seçimi İçin Yapılan Yardımlar				
10.07.1946	Genel Meclis İçin Yapılan Yardımlar				
	Toplam	27.277	104		

CHP İl İdare Kurulu Başkanı Emekli Tuğbay Ziya Ağca 4 Mayıs 1946 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine bir yazı yazarak Erzincan Halkevinin genel ihtiyaçlarını karşılamaları için İş Bankası aracılığıyla gönderilen 1000 lirayı teslim aldıklarını bildirmiştir.¹⁶⁶

CHP Genel Sekreterliği Erzincan Halkevine 1949 yılında 6360, 1950 yılında 1100, 1951 yılında 2300 lira yardım göndermiştir.¹⁶⁷

8. Erzincan Halkevinde Kutlanan Milli Bayramlar, Önemli Günler, Anmalar ve Etkinlikler

Halkevleri ve Halkodaları Atatürk'ün tabiri ile sınıfsız bir toplum ve katı bir kütle yaratma doğrultusunda bir ülkü benimsemiştir. Erzincan Halkevi de bu ülkü ve doğrultusunda milli gün ve bayramları Halkevlerinde kutlayarak Halkevlerini topluma mal etmeyi amaçlamış ve insanların toplanma kaynaşma alanı olmasını sağlamaya çalışılmıştır.

1935 yılında Erzincan Halkevi'nde 1200 kişinin katılımı ile Halkevi açılış töreni, Cumhuriyet, dil ve kurutuluş bayramları kutlanmıştır.¹⁶⁸

165 BCA. 490.01.1490.79.1.

166 BCA. 490.01.1490.79.1.

167 Erdem Yavuz, Türk Siyasi Tarihinde Erzincan (1923-1960), Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2017, s. 157.

168 BCA.490.01.984.815.1.

CHP Genel Sekreteri M. Akkaya 26 Ekim 1936 tarihinde Erzincan Halkevi başkanlığına bir telgraf göndererek, Cumhuriyet Bayramı kutlamalarına özel olarak Ankara ve İstanbul radyoları ortak program düzenleyerek 28 Ekim'de saat 14:00'te ve 19:00'dan saat 22:00 kadar ve 29 Ekim'de saat 13:30 başlayarak saat 16:00'a ve 19:00'dan saat 22:00'ra kadar Ankara ve İstanbul radyoları ortak yayın yapmışlardır. Bu yayının mahalli gazeteler yoluyla halka duyurulmasını istemiştir.¹⁶⁹

İçişleri Bakanı ve CHP Genel Sekreteri Şükrü Kaya 3 Ocak 1937 tarihinde Erzincan Halkevi Başkanlığına bir telgraf göndererek, Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında Halkevinin yapmış olduğu özverili çalışmalarına hayran kaldığını ve halka radyo dinletisinde görev alan tüm çalışanları tebrik ettiğini bildirmiştir.¹⁷⁰

Ziraat Bankası Şube Müdürü ve Erzincan Halkevi Başkanı olan Muzaffer Altunok genel sekreterliğe 6 Mart 1939 tarihinde bir yazı yazarak halkevlerinin yedinci yıldönümü olan 19 Şubat 1939 Pazar günü parti, belediye çalışanları, meclis azaları, cemiyetler ve öğretmenler ile tüm halk kutlama etkinliklerine çağırılmıştır. Halkevi radyosundan Ankara radyosunun canlı yayım akışı dinlenmiştir. Radyodan İstiklal Marşı okunduktan sonra Başvekil Refik Saydam radyodan tüm halkevlerine söylevde bulunmuş daha sonra Erzincan Halkevi konuşmacısı Halil Vural halkevlerinin hedef ve gayelerini halka anlatmıştır. Kutlama etkinlikleri bittikten sonra İstanbul'daki matbaa ve idare kadrosuna tebrik telgrafı gönderdiklerini kutlama etkinliklerine ait iki adet fotoğrafı da genel sekreterliğe gönderdiklerini bildirmiştir.¹⁷¹

Erzincan Bölge Müfettişi Balıkesir Milletvekili Muzaffer Akpınar 3 Mart 1942 tarihinde genel sekreterliğe bir yazı yazarak Halkevlerinin 22 Şubat 1942 Pazar günü kuruluş yıldönümü münasebetiyle Erzincan Halkevinde gündüz merasimler düzenlendikten sonra akşam vakti ise vali, rütbeli subaylar, memurlar ve ailelerinin katıldığı ve askeri bandonun vermiş olduğu caz konserinin çok güzel geçtiğini davetliler arasında birkaç gencinde içeri girmesine müsaade edildiğini ve gençlerin ilerleyen saatlerde biraz sorun çıkardığını belirtmiştir.¹⁷²

Başbakan Şükrü Saraçoğlu, 30 Ağustos 1942 tarihinde trenle Erzincan'a gelmiştir. İldeki sivil ve askerî erkanı ziyaret ettikten sonra CHP il yönetimi tarafından Erzincan Halkevi'nde onuruna verilen çay toplantısına katılmış ve burada halkla sohbet etmiştir.¹⁷³

29 Ekim 1942 tarihli Yeni Erzincan gazetesinin haberinde kış aylarında Erzincan Halkevi'nde milli bayramlarda müsamereler düzenlendiği, konferanslar verildiğini, aile toplantıları yapılarak çok faydalı konuşmalar ve folklor etkinlikleri düzenlendiği ve Cumhuriyet Bayramı için zengin bir müsamere programı hazırlandığı belirtilmiştir.¹⁷⁴

10 Kasım 1942 tarihinde Erzincan Halkevinde Atatürk'ün ölümünün dördüncü yılı münasebetiyle bir tören düzenlenmiştir.¹⁷⁵

Mimar Sinan'ın Ölümünün yıl dönümü münasebeti dolayısıyla Erzincan Bayındırlık

169 BCA. 490.01.3.14.4.

170 BCA. 490.01.3.14.4.

171 BCA. 490.01.955.698.1.

172 BCA,490.01.833.289.1.

173 *Yeni Erzincan*, 3 Eylül 1942.

174 *Yeni Erzincan*, 29 Ekim 1942.

175 *Yeni Erzincan* gazetesine göre sivil ve askerî erkan, memurlar ve halkın saat 9 sıralarında Halkevi salonunda toplanmış, Halkevi başkanı saat dokuzu beş geç toplantıda hazır bulunanları Ata'nın ruhu önünde 5 dakika saygı duruşuna davet etmiş, saygı duruşundan sonra Atatürk'ün hayatı ve büyüklüğü anlatılmış ve 1938 yılında TBMM'de okuduğu nutuk okunarak anma toplantısı sonlandırılmıştır. *Yeni Erzincan*, 12 Kasım 1942.

Müdürü Cavat Arsanu tarafından 9 Nisan 1943 tarihinde saat 17.15'te Halkevi salonunda bir konferans verilmesi planlanmıştır.¹⁷⁶

Halkevlerinin 14. Kuruluş yıldönümü 24 Şubat 1946 tarihinde Erzincan Halkevinde coşku ile kutlanmıştır.¹⁷⁷

28 Ekim 1946 tarihli Yeni Erzincan Gazetesi'nin yayınladığı Cumhuriyet Bayramı kutlama programına göre 29 Ekim 1946'da saat 15.00'te Erzincan Milletvekili Behçet Kemal Çağlar, Erzincan Halkevinde Cumhuriyet Bayramı ile ilgili bir konferans verecektir.¹⁷⁸

19 Nisan 1949'da Erzincan Halkevinde vatan şairi Namık Kemal için anma toplantısı düzenlenmiştir.¹⁷⁹

Erzincan Yardımseverler Derneği tarafından 29 Mayıs 1949 tarihinde noter huzurunda yapılan eşya piyangosu Erzincan Halkevi salonunda yapılmıştır.¹⁸⁰

Erzincan ilinin 33. kurtuluş günü olan 13 Şubat 1950 tarihi için hazırlanan programda halkın eğlenmesi için Erzincan Belediyesi ve Erzincan Halkevi tarafından Erzincan Halkevinde mahalli eğence ve oyunlar düzenlenmesi planlanmıştır.¹⁸¹ 13 Şubat 1950 tarihinde Erzincan'ın kurtuluşu törenlerinin bir kısmı Erzincan Halkevi'nde tertiplenmiştir.¹⁸²

Halkevlerinin 18. Kuruluş yıldönümü 23 Şubat 1950 tarihinde Erzincan Halkevinde törenlerle kutlanmıştır.¹⁸³

Erzincan Halkevi, Ankara'da düzenlenecek olan Erzincan günü için 9 Nisan 1950 tarihinde mahalli oyunlar oynayıp, türküler söyleyecek bir ekip göndermiştir.¹⁸⁴

9. Erzincan'daki Halkevleri ve Halkodaları Teftiş Raporları

1939 nizamnamesine göre Cumhuriyet Halk Partisi il, ilçe ve köylerde kurduğu Halkevleri ve Halkodalarını sıkı bir şekilde teftiş ettirmiş, müfettişlere Halkevleri ve Halkodaları hakkında

176 *Yeni Erzincan*, 8 Nisan 1943.

177 Kutlamalar saat 15.00'te Halkevi salonunda toplanan kalabalığın huzurunda düzenlenen programla başlamış, ilk olarak Ankara Halkevinde verilen konuşmalar, Halkevi başkanının Erzincan Halkevinin dünü, bugünü, yarını hakkında yaptığı konuşma ile devam etmiş ve daha sonra Halkevinde milli şarkılar ile türkülerin söylenmesi ve milli oyunların oynanması ile geç saatlere kadar devam etmiştir. *Yeni Erzincan*, 28 Şubat 1946.

178 Ayrıca öğrenciler tarafından günün anlam ve önemine binaen Erzincan Halkevinde bir gösteri düzenlenecektir. *Yeni Erzincan*, 28 Ekim 1946.

179 Anma saat 18.00'de başlamış, lise edebiyat öğretmeni Mustafa Baydar, Namık Kemal'in edebi şahsiyeti ve vatanseverliği üzerine bir konuşma yapmış, öğrenciler Namık Kemal'in şiirlerini okumuştur. Halkevinde düzenlenen törene Erzincan Valisi Recai Türel ve garnizon komutanı Azmi Türkay ile birlikte kalabalık bir dinleyici kitlesi katılmıştır. *Yeni Erzincan*, 21 Nisan 1949.

180 *Yeni Erzincan*, 2 Haziran 1949.

181 *Yeni Erzincan*, 9 Şubat 1950.

182 Tüm gün ve gece Halkevinde sazlar çalınarak türküler söylenmiş, milli oyunlar oynanmış, akşam yapılan toplantıda Zekeriya Mahmut Günem istila ve kurtuluş günleriyle ilgili bir konuşma yapmıştır. *Yeni Erzincan*, 16 Şubat 1950.

183 Kutlamalar Halkevi binasında saat 15.00'te başlamış, kutlamalarda Erzincan Valisi Ahmet Koçak'ta hazır bulunmuştur. Halkevi başkanı davetlilere bir konuşma yapmış ve ardından davetlilere çay ikram edilmiştir. Halkevi başkanı, Cumhurbaşkanlığı İsmet İnönü, Başbakan Şemsettin Günaltay, TBMM başkanına, Genel Başkan Vekili Hilmi Uran'a ve CHP Genel Sekreterine kutlama telgrafı çekmiştir. Akşam yapılan törenlerde gençler tarafından bir mäsamere verilmiş, sazlar çalınmış, mahalli ve milli oyunlar oynanmış, türküler söylenmiş, fıkra ve monologlarla davetliler neşeli bir gece geçirmiştir. *Yeni Erzincan*, 23 Şubat 1950.

184 *Yeni Erzincan*, 13 Nisan 1950.

raporlar hazırlanmış ve hazırlanan raporlar doğrultusunda bu kurumların işleyişini düzenlemiştir.¹⁸⁵ CHP il, ilçe ve köylerde kurduğu Halkevleri ve Halkodalarını sıkı bir şekilde teftiş ettirmiş, müfettişlere Halkevleri ve Halkodaları hakkında raporlar hazırlatmış ve hazırlanan raporlar doğrultusunda bu kurumların işleyişini düzenlemiştir. Parti müfettişleri tarafından Erzincan'daki Halkevleri ve Halkodaları hakkında düzenlenen raporlar kısa ve öz olmuştur.

CHP Genel Sekreteri Erzurum Milletvekili F. Tuzer 8 Haziran 1940 tarihinde bir yazı yazarak, parti teftiş talimatnamesinin 4. Maddesine göre müfettişlerin TBMM'nin yaz tatili hariç yılın en az altı ayında kendi bölgelerindeki illeri teftiş ederek teftiş raporlarını genel sekreterliğe göndermelerini ve 3. Maddesi gereği ilçeleri de yılda iki defa teftiş etmelerini istemiştir. Ancak bu emri sadece iki müfettişin yerine getirdiğini geriye kalan müfettişlerinde gerekli hassasiyeti göstererek en geç 1940 yılının Eylül ayının sonuna kadar teftiş işlerini halletmelerini istemiştir.¹⁸⁶

10. Halkevlerinin Kapatılması

Halkevlerinin dinamizmi ve üretkenliği 1938 yılından itibaren düşmeye başlamıştır. Bu kurumlara 1940 yılında çekidüzen verilmesine rağmen bu durum önlenememiştir. Halkevleri bir yandan yavaş yavaş bozulurken bir yandan da tepeden verilen buyruklar ve değiştirilen yönetmeliklerle özerkliğini yitirmiş ve büyük oranda partinin denetimine girmiştir.¹⁸⁷ Bu süreçte ve sonrasında Halkevlerine, Türkiye'deki sol ideolojiler tarafından faşist, sağ ideolojiler tarafından komünist damgası vurulmuştur.¹⁸⁸

1948 ve 1940 yılından itibaren pek çok halkevi gerek ödenek yokluğundan gerekse ilgisizlikten dolayı zayıflamaya, işlevsizleşmeye ve kapanmaya başlamıştır. 1950 yılında yapılan seçimlerle iktidara gelen Demokrat Parti ödenek yokluğu gerekçesiyle 18 Haziran 1950'de ilk olarak Londra Halkevi'nin faaliyetlerini durdurmuştur. 1951 yılında kuruluşa tüzel kişilik kazandırmak ve CHP ile ilişkisini kesmek amacıyla TBMM'ye sunulan bir tasarı tartışmalar sırasında mahiyet değiştirmiş ve halkevlerinin kapatılmasına kadar gitmiştir.¹⁸⁹ 8 Ağustos 1951 tarihinde kabul edilen ve 11 Ağustos 1951 tarihli resmî gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5.830 Sayılı Kanun ile halkevleri binaları ve eşyaları hazineye mal edilmiştir.¹⁹⁰ Kapatıldıkları zaman kitaplıklarında bir milyondan fazla kitap bulunan¹⁹¹ Halkevlerindeki kitapların bir kısmı yakılırken bir kısmı ise çay ve şeker külahı olarak kullanılmak üzere dükkânlara kilo ile satılmıştır.¹⁹² Halkevlerinin partiden özerk bir örgüt olamaması kapatılması için dönemin siyasi atmosferinde geçerli bir bahane olmuştur.¹⁹³ 1932'de kurulmaya başlanan ve 1951'de kapatılan Halkevlerinin kapatıldıkları dönemde 478 şubesi vardı. Erzincan'daki Halkevleri ve Halkodaları da diğer Halkevleri gibi 1951

185 Metin Kopar, "CHP Teftiş Raporlarına Göre II. Dünya Savaşı Yıllarında Gaziantep", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.10, 2011, s.1039.

186 BCA. 490.01.5.22.19.

187 Şerafettin Zeyrek, *Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları*, Anı Yayıncılık, Ankara 2006, s. 27-28.

188 Şerafettin Zeyrek, *Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları*, Anı Yayıncılık, Ankara 2006, s. 20.

189 "Halkevleri", *Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi*, C. 5, İstanbul 1990, s. 561.

190 *Resmî Gazete*, 11 Ağustos 1951, Sayı: 7.882; Kunter, *Halkevleri*, s. 21; Tarhan Erdem-İ. Selçuk Erez, *Kuruluşlarının Yıldönümü Halkevleri (1932-1951-1963)*, CHP İl Gençlik Kolu Yayını, Şevket Önal Matbaası, İstanbul 1963, s. 35. Zeki Arıkan, Bu süreçte Başbakan Adnan Menderes'i eleştirmiştir. Menderes'in Aydın Halkevinin açarken övgüler düzduğu bu kurumu kapatmaya kalkmasını ve kapatırken faşist diye nitelendirmesini bir talihsizlik olarak görmüştür. Zeki Arıkan, "Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi", *Atatürk Yolu Dergisi*, C. 6, S. 23, s. 279.

191 Anıl Çeçen, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2000, s. 326.

192 Şerafettin Zeyrek, *Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları*, Anı Yayıncılık, Ankara 2006, s. 132.

193 Neşe G. Yeşilkaya, "Halkevleri", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce-Kemalizm*, C. 2, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 117.

yılında kapatılmıştır. Ancak gerek yerel imkanların yetersizliği gerek gayretli ve ehil olmayan kişilerin ev ve odaların yönetimine getirilmesi ve gerekse ödenek yetersizliğinden dolayı CHP Genel Sekreterliğinden yardım yapılamaması Erzincan'daki pek çok Halkevinin ve Halkodasının 1948-1949 yıllarından itibaren iş görememesine yol açmıştır.

SONUÇ

Halkevleri, CHP'nin oluşturduğu parti devlet modeline modern ulus yaratma çabasının aygıtlarından biri olmuştur. Bu kurumlar CHP'nin yan kuruluşlarıdır. Bundan dolayı ideolojik kurumlardır. Halkevleri partinin ideoloji ve propaganda aygıtlarından birini teşkil ederek tek tip bir toplum yaratma hatasına düşse de gericiliğe karşı modernleşmeyi savunması bakımından modern ve ilerici kurumlardır. Bundan dolayı Halkevlerinde ıslahat değil inkılap kendini bulur.

Erzincan'da 1933-1950 yılları arasında açılan 4 Halkevi ve 54 Halkodası genel olarak çok faal olmamıştır. 1939 yılında Erzincan'da meydana gelen büyük depremin yıkıcı etkisi de muhakkak ki tesir etmiştir. Ancak Halkevlerinin en önemli prensibi olan Halkevlerinin yerel imkanlarla ayakta durması Erzincan'da sağlanamamıştır. CHP Genel Sekreterliği sık sık yardımlar yapmak zorunda kalmıştır. Bunun yanı sıra bir kısım Halkevi yöneticisinin de ehil olmaması ve suiistimallere yol açması de Erzincan'daki pek çok Halkevi ve Halkodasının daha 1948-1949 yıllarında fiilen kapanmasına ve iş görememesine yol açmıştır. Bununla birlikte Halkevlerinin il genelinde açtığı kursların insanlara katkısı da inkâr edilemeyecek derecede kıymetlidir.

KAYNAKÇA

1. Arşiv Belgeleri

1.1. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

- BCA. 030.18.1.2.30.55.15.
- BCA. 490.01.5.22.19.
- BCA. 490.01.3.14.4.
- BCA. 490.01.4.18.24.
- BCA. 490.01.9.45.17.
- BCA,490.01.833.289.1.
- BCA, 490.01.893.289.1.
- BCA. 490.01.920.584.1.
- BCA. 490.01.966.738.3.
- BCA.490.01.955.698.1.
- BCA,490.01.984.815.1.
- BCA. 490.01.1009.895.1.
- BCA,490.01.1022.934.4.
- BCA.490.01.1054.1048.1.
- BCA. 490.01.1101.23.1.
- BCA. 490.01.1167.100.2.
- BCA.490.01.1229.88.1.
- BCA. 490.01.1490.78.1.
- BCA. 490.01.1490.79.1.
- BCA. 490.01.1490.79.2.

BCA. 490.01.1706.934.1.
BCA. 490.01.1706.936.3.

2. Resmi Yayınlar

Resmî Gazete, 11 Ağustos 1951, Sayı: 7.882.

3. CHP Yayınları

CHP 1935 Halkevleri, Ankara.
CHF Halkevleri Talimatnamesi, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932.
CHP Halkevleri Öğreneği, Receb Ulusoğlu Basımevi, Ankara 1938.
CHP Halkodaları Talimatnamesi, Ulus Basımevi, Ankara 1939.
CHP Halkevleri 1940, Ankara.
CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, Zerbamat Matbaası, Ankara 1940.
CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, Ankara 1945.
CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, Zerbamat Matbaası, Ankara 1940
CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, Ankara 1946.
CHP 18 inci Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara 1950.
ERDEM, Tarhan-EREZ, İ. Selçuk, Kuruluşlarının Yıldönümü Halkevleri (1932-1951-1963), CHP İl Gençlik Kolu Yayını, Şevket Önal Matbaası, İstanbul 1963.

4. Gazeteler

Tan, 4 Ocak 1940.

Yeni Erzincan, 29 Ekim 1942.
Yeni Erzincan, 26 Ağustos 1943.
Yeni Erzincan, 26 Ağustos 1943.
Yeni Erzincan, 17 Şubat 1944.
Yeni Erzincan, 17 Şubat 1944.
Yeni Erzincan, 3 Eylül 1942.
Yeni Erzincan, 29 Ekim 1942.
Yeni Erzincan, 12 Kasım 1942.
Yeni Erzincan, 8 Nisan 1943.
Yeni Erzincan, 28 Şubat 1946.
Yeni Erzincan, 28 Ekim 1946.
Yeni Erzincan, 3 Temmuz 1947.
Yeni Erzincan, 1 Nisan 1948.
Yeni Erzincan, 21 Nisan 1949.
Yeni Erzincan, 2 Haziran 1949.
Yeni Erzincan, 9 Şubat 1950.
Yeni Erzincan, 16 Şubat 1950.
Yeni Erzincan, 23 Şubat 1950.
Yeni Erzincan, 13 Nisan 1950.

5. Telif Eserler

ABADAN, Yavuz, “Yurddaş ve Halkevleri”, Yeni Türk, C. 10, S. 110/2, Şubat 1942, s. 1-3.
AHMAD, Feroz, “Cumhuriyet Türkiye’inde Siyaset ve Siyasi Partiler”, Türkiye Tarihi 1839-2010
Modern Dünyada Türkiye Editör: Reşat Kasaba, (Çev: Zuhal Bilgin), Kitap Yayınevi, s. 229-272.

AHMAD, Feroz, Modern Türkiye'nin Oluşumu (Çev: Yavuz Alogan), Kaynak Yayınları, İstanbul 2012.

AHMAD, Feroz, İttihatçılıktan Kemalizme (Çev: Fatmagül Berktaş (Baltalı), Kaynak Yayınları, İstanbul 2014.

AKYÜZ, Yahya, Türk Eğitim Tarihi, Pegem Yayıncılık, Ankara 2007.

ARIKAN, Zeki, "Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi", Atatürk Yolu Dergisi, C. 6, S. 23, s. 261-281.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, Tek Adam, C. III, Remzi Kitabevi, İstanbul 1975.

BALTACIOĞLU, İsmayil Hakkı, "Halkevleri Ne Yapmalı Ne Yapmamalı", Yeni Adam, No: 201, 4 Ekim 1937, s. 2.

ÇEÇEN, Anıl, Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2000.

DEMİRAY, Cevdet, "Halkevleri ve Halk Terbiyesi", Kaynak, S. 157, Şubat 1946, s. 4.

GEORGEON, François, Osmanlı-Türk Modernleşmesi (1900-1930) (Çev: Ali Berktaş), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2006.

"Halkevleri", Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, C. 5, İstanbul 1990, s. 561.

HAYKIR, Yavuz, "Elâzığ (Elaziz) Halkevi Altan Dergisi Bibliyografyası", Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, S. 166, Şubat 2007, s. 211-237.

HAYKIR, Yavuz, "Elaziz Halkevi Yayınları ve Altan Dergisi", Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, S. 171, Aralık 2007, s. 121-170.

KANSU, Ceyhun Atuf, "Halkevleri", Dıranaz, Yıl 2, S. 14, Mart 1937, s. 5.

KARAÖMERLİOĞLU, M. Asım, "Tek Parti Döneminde Halkçılık", Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce-Kemalizm, C. 2, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s.272-283.

KOÇAK, Cemil, "Siyasal Tarih 1923-1950", Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980, Cem Yayınevi, s. 85-173.

KOPAR, Metin, Cumhuriyet Halk Partisi Döneminde Doğu Anadolu'ya Yapılan Kamu Harcamaları ve Yatırımlar (1927-1950), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2009.

KOPAR, Metin, "CHP Teftiş Raporlarına Göre II. Dünya Savaşı Yıllarında Gaziantep", Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.10, 2011, s. 1037-1055.

KUNTER, Halim Baki, Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ankara 1964.

LEWIS, Bernard, Modern Türkiye'nin Doğuşu (Çev: Metin Kıratlı) TTK Yayınları, Ankara 2013.

ORAL, Mustafa, CHP'nin Ülküsü, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, Antalya 2006.

ORAN, Baskın, Atatürk Milliyetçiliği Resmi İdeoloji Dışı Bir İnceleme, Dost Kitabevi, Ankara 1988.

SERTEL, Savaş, Ulus Devlet Modernleşmesinin Taşraya Yansıması Tunceli'de Kurulan Halkevleri ve Halkodaları (1937-1951), Hiper Yayın, İstanbul 2019.

ŞİMŞEK, Sefa, Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951, Boğaziçi Üniversitesi Yayinevi, İstanbul 2002.

- TİMUR, Taner, Türk Devrimi ve Sonrası, İmge Kitabevi, Ankara 1997.
- TOKSOY, Nurcan, “Türk İnkılabında Milli Kültürün Yeri ve Halkevi Çalışmaları”, Turkish Studies, C. 2, S. 1, 2007, s. 124-161.
- TUNAYA, Tarık Zafer, Türkiye’de Siyasi Partiler 1859-1952, İstanbul 1952.
- TUNÇAY, Mete, Türkiye Cumhuriyeti’nde Tek Parti Yönetimi’nin Kurulması (1923-1931), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2010.
- UYAR, Hakkı, “Atatürk Dönemi İç Politika (1923-1938)”, Yakın Dönem Türk Politik Tarihi, Anı Yayıncılık, Ankara 2011.
- ÜNAL, Kemal, “Halkevleri’nin İdaresinde ve Çalışmasında Bazı Yeni Esaslar”, Ülkü, S. 89, C. 15, Temmuz 1940, s. 387-389.
- VARLIK, M. Bülent, “Ülkü: Halkevleri Mecmuası”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce-Kemalizm, C. 2, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 268-271.
- YEŞİLKAYA, Neşe Gürallar, Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık, İletişim Yayınevi, İstanbul 1999.
- YEŞİLKAYA, Neşe Gürallar, “Halkevleri”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce-Kemalizm, C. 2, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 113-118.
- YETKİN, Çetin, Türkiye’de Tek Parti Yönetimi, Altın Kitaplar Yayınevi, 1983.
- ZEYREK, Şerafettin, Türkiye’de Halkevleri ve Halkodaları, Anı Yayıncılık, Ankara 2006.
- ZÜRCHER, Erik Jan, Modernleşen Türkiye’nin Tarihi (Çev: Yasemin Saner Gönen), İletişim Yayınları, İstanbul 1999.